Facultade de Dereito

Información xeral

1. DATOS DO CENTRO

Facultade de Dereito, Edificio Xurídico Empresarial
Campus Universitario As Lagoas s/n
32004 - Ourense
Ourense
España

sdefdo@uvigo.es

+34 988 368 700 - +34 988 368 900
+34 988 368 923

Web http://dereito.uvigo.es

2. EQUIPO DE GOBERNO

- Decano: Prof. Dr. D. Roberto O. Bustillo Bolado

- Vicedecana de Organización Académica: Prof.ª Dra. Dna. Susana Álvarez González

- Vicedecano de Planificación e Calidade: Prof. Dr. D. Virxilio Rodríguez Vázquez

- Secretaria: Prof.ª Dr.ª Dna. María Dores Fernández Fustes

3. COORDINADORA DE GRAO

- Prof.ª Dra. Dna. Susana Álvarez González

4. COORDINADORA DE RELACIÓNS INTERNACIONAIS

- Prof.ª Dra. Dna. Belén Sánchez Ramos

Grao en Dereito

Materias

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O03G080V01301	Dereito administrativo I	1c	6
O03G080V01302	Dereito civil I. Obrigas e contratos	1c	6
O03G080V01303	Dereito internacional público	1c	9
O03G080V01304	Dereito penal I	1c	9
O03G080V01401	Dereito civil II. Dereitos reais	2c	6

O03G080V01402	Dereito financeiro e tributario I	2c	9
O03G080V01403	Dereito mercantil I	2c	9
O03G080V01404	Dereito penal II	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito administrativo I				
Materia	Dereito administrativo I			
Código	O03G080V01301			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Dereito público			
Coordinador/a	Bustillo Bolado, Roberto Orlando			
Profesorado	Bustillo Bolado, Roberto Orlando Conde Fernández, Francisco			
Correo-e	rbustillo@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Los objetivos que persigue la enseñanza de esta asignatura son el examen y análisis del Ordenamiento jurídico-administrativo, así como las distintas modalidades de Administraciones públicas y los intrumentos jurídicos de su actividad (con particular atención a la teoría del acto administrativo y del procedimiento, por una parte, y a los contratos de las Administraciones, por otra).			

Competencias de titulación	
Código	
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais
A6	Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B3	Capacidade de xestión da información
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia		Resultados de Formación e Aprendizaxe
(*)Capacidade de síntese		B1
Capacidad de aprender		B2 B3
Capacidad de gestión de la información		B3
Capacidad para organizar y planificar		B3
Aplicar pensamiento crítico, lógico y creativo		B7
Conocer el ordenamiento jurídico-administrativo, las distintas modalidades de Administraciones públicas y los instrumentos jurídicos de los que disponen para llevar a cabo su actividad	A6	
Conocer la función del Derecho Administrativo como sistema regulador de las relaciones entre la Administración pública y el ciudadano	A2	
Ser capaz de argumentar jurídicamente	A8	

Contidos	
Tema	
(*)Tema1: O Dereito Administrativo e a Administración pública: concepto e caracteres. Tema 2: As fontes do Dereito Administrativo. Especial referencia ao Regulamento Tema 3: A organización administrativa Tema 4: As Administracións públicas e o cidadán Tema 5: Actividade administrativa: procedemento e actos Tema 6: A contratación das Administracións públicas Tema 7: O control de legalidade, en vía administrativa, da actuación da Administración Pública	(*)

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1

Sesión maxistral	30	45	75
Presentacións/exposicións	7.5	15	22.5
Resolución de problemas e/ou exercicios	15	22.5	37.5
Probas de resposta curta	1	13	14

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Presentación da materia a impartir
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante. En todo caso nas sesións valorarase e esixirá a participación activa do alumno (respondendo a preguntas ou problemas expostos polo profesor, etc.)
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo
Resolución de problemas e/ou exercicios	Comentario por parte dos alumnos de sentenzas e resolución de casos prácticos inventados ou reais. (trabállase nos grupos medianos, e a finalidade é PROFUNDAR nos coñecementos adquiridos tras as clases maxistrais). Ao estar a clase dividida en varios grupos e poder corresponder nos horario días diferentes, no caso de que unha semana unha clase non poida impartirse por resultar día non lectivo, os alumnos dos grupos que si teñan clase axudarán aos seus compañeiros que non a tiveron a recuperar as actividades adquiridas durante a mesma. Desa forma foméntase a colaboración e o traballo en equipo, e evítase que os grupos avancen *descompensados.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Actividades introdutorias	Atenderase aos alumnos en horario de titorías e ao termo de cada sesión en aula.
Sesión maxistral	Atenderase aos alumnos en horario de titorías e ao termo de cada sesión en aula.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atenderase aos alumnos en horario de titorías e ao termo de cada sesión en aula.
Presentacións/exposicións	Atenderase aos alumnos en horario de titorías e ao termo de cada sesión en aula.
Probas	**Descrición**
Probas de resposta curta	Atenderase aos alumnos en horario de titorías e ao termo de cada sesión en aula.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Valórase a participación activa do estudante, é dicir, a asistencia acompañada de participación de calidade. A mera asistencia pasiva non se valora en absoluto.	20
Presentacións/exposicións	Valórase a participación activa do estudante, é dicir, a asistencia acompañada de participación de calidade. A mera asistencia pasiva non se valora en absoluto.	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	Valórase a participación activa do estudante, é dicir, a asistencia acompañada de participación de calidade. A mera asistencia pasiva non se valora en absoluto.	10
Probas de resposta curta	Valórase a participación activa do estudante, é dicir, a asistencia acompañada de participación de calidade. A mera asistencia pasiva non se valora en absoluto.	60

Outros comentarios sobre a Avaliación

Se algún alumno, polas razóns que for (que non é necesario xustificar) non pode vir con regularidade a clase e participar na avaliación continua, pode ANTES DE QUE TERMINE O MES DE SETEMBRO, solicitar por escrito que a súa cualificación final derive nun 100% do exame.

A avaliación continua supón en total un 40% da nota. A división 20% + 10% + 10% que figura no cadro superior é meramente *orientativa, pois o resultado final será a valoración conxunta da participación activa do alumno nas distintas actividades.

Os exames realizaranse na Facultade de Dereito nas datas e horas previstas no calendario oficial aprobado pola Facultade e publicado (xunto coas aulas correspondentes) no taboleiro de anuncios da Facultade e na súa web institucional: http://dereito.uvigo.es/

Bibliografía. Fontes de información
Parada Vázquez, R., **Derecho Administrativo I**, últimas ediciones,
Martín Rebollo, L., **Leyes Administrativas**, Última edición,
García de Enterría/Fernández Rodríguez, **Curso de Derecho Administrativo. I**, Últimas ediciones,

Para seguir as clases resulta IMPRESCINDIBLE acudir *provistos de textos legais (os recomendados da Editorial *Aranzadi ou outros), pois serán unha constante ferramenta de traballo.

É recomendable complementar o estudo con manuais.

Recomendacións
Materias que continúan o temario
Dereito administrativo II/O03G080V01501

Materias que se recomenda ter cursado previamente
Dereito: Dereito constitucional II/O03G080V01201
Dereito civil I. Obrigas e contratos/O03G080V01302

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito civil I. Obrigas e contratos				
Materia	Dereito civil I. Obrigas e contratos			
Código	O03G080V01302			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Dereito privado			
Coordinador/a	de Franco Paz, Fernando			
Profesorado	de Franco Paz, Fernando			
Correo-e	ffranco@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia obrigatoria do primeiro cuadrimestre do segundo curso, que trata de elementos esenciais do Dereito Civil patrimonial, a saber, a obrigación e os contratos. Dedícase unha especial atención á responsabilidade civil tanto contractual como extracontractual.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais
A3	Comprender o carácter unitario do ordenamento xurídico
A4	Coñecer os principios e valores constitucionais
A6	Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual
A9	Ser quen de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica
A10	Ser quen de aprehender sistematicamente o ordenamento xurídico
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
A15	Ser quen de manexar a oratoria xurídica
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B3	Capacidade de xestión da información
B4	Capacidade de adaptarse a novas situacións
B5	Capacidade para organizar e planificar
B6	Resolver problemas de forma eficaz
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo
B8	Traballar de forma autónoma con iniciativa
B9	Traballar de forma cooperativa
B10	Preocupación pola calidade
B11	Comportarse de forma ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional
B12	Comunicarse de xeito efectivo nun entorno de traballo (habilidades nas relacións interpersoais)
B13	Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada

Competencias de materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Capacidade de síntese e análise.	B1
Capacidade de síntese e análise.	B1
Capacidade de aprendizaxe.	B2
Capacidade de aprender	B2
Capacidade de xestión da información.	B3
Capacidade de xestión da información	B3
Capacidade para adaptarse a novas situacións.	B4
Capacidade para organizar e planificar.	B5
(*) Capacidad para organizar y planificar	B5
Comprender o carácter unitario do ordenamento xurídico.	A3
Coñecer as principais institucións xurídicas.	A1
Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais en cada época.	A2

Resolver problemas de forma eficaz.		B6
Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo.		B7
Traballar de forma autónoma con iniciativa.		B8
Traballar de forma cooperativa.		B9
Preocupación pola calidade.		B10
Comportarse de forma ética e mostrar responsabilidade social como cidadán e como profesional.		B11
Comunicarse de xeito efectivo nun medio de traballo (habilidades nas relacións interpersoais).		B12
Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada.		B13
Apreciar a diversidade e a multiculturalidade nos distintos ámbitos normativos.	A4	
Ser quen de manexar fontes xurídicas, así como de illar a un lado e de relacionar ao outro os distintos sistemas normativos.	A12	
Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar.	A11	
Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual tanto nas estruturas nacionais como internacionais.	A6	
Ser quen de utilizar os principios xurídicos para a interpretación dos textos xurídicos históricos, así como a capacitación sobre esas bases de dialéctica xurídica fundamentada nos valores constitucionais.	A9	
Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos, así como de manexar a oratoria xurídica.	A14 A15	
Ser quen de estruturar con cohesión interna unha visión xurídica de temas que así o requiran, obtendo deste xeito un correcto discurso xurídico.	A10 A13 A15	
Ser quen de contemplar criticamente as fontes histórico-xurídicas.	A13	

Contidos

Tema
Tema I: O Dereito Civil Patrimonial. A obriga. Fontes. Tema II: Estructura da relación obrigatoria. Clases de obrigas. Tema III: A modificación e a transmisión das obrigas. A extinción das obrigas: o artigo 1156 do Código civil. O cumprimento das obrigas. Tema IV: O incumprimento das obrigas: causas. A protección do crédito. Tema V: O contrato: concepto e requisitos. A formación do contrato. Tema VI: O precontrato. As condicións xerais da contratación. Tema VII: Interpretación e integración do contrato. A eficacia e a ineficacia do contrato. Tema VIII: A compraventa no Código civil e nas leis especiais. A permuta. A donación. Tema IX: Os arrendamientos urbanos e os rústicos. O contrato de obra. O contrato de servicios. Tema X: O mandato. A sociedade. O préstamo. O depósito. Tema XI: Os contratos aleatorios. A fianza. A transacción e o arbitraxe. Tema XII: As obrigas extracontractuais. Os cuasi-contratos e o enriquecimento sin causa. A responsabilidade civil extracontractual.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	35	22.5	57.5
Estudo de casos/análises de situacións	15	0	15
Titoría en grupo	2.5	0	2.5
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1.5	48.5	50
Estudo de casos/análise de situacións	15	10	25

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición

Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto que ten que desenvolver o estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	Formulación dunha situación ou problemática xa dada, ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, da análise dos antecedentes, das condicións, da situación, etc.
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Titoría en grupo	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita, valorándose o 80% da calificación do traballo polo profesor e o 20% restante por valoración "inter pares". Por outra parte, tamén serán obxecto de avaliación as respostas do alumno a preguntas breves formuladas durante a titoría en grupo.	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Examen final: proba para a avaliación das competencias que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa.	70
Estudo de casos/análise de situacións	Formulación dunha situación ou problemática xa dada, ou que poda darse, partindo dos diferentes factores involucrados, da análise dos antecedentes, das condicións,da situación, etc.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para que un alumno póidase acoller ao sistema de avaliación continua deberá asinar o documento que, para ese efecto, preséntelle polo profesor.

O alumno que non se acolla á avaliación continua poderá facer un *exame final no que se lle formularán, en relación cos contidos da materia, preguntas de resposta longa e terá que resolver un suposto práctico sobre a materia. A cualificación da resposta longa suporá un 75% da cualificación do exame e a resolución do caso práctico, o 25% restante.

O sistema de *avaliación na segunda oportunidade, tanto para o alumno que se acolla á avaliación continua, como para o que non se acolla, consistirá na realización dun exame, que terá a descrición e cualificación sinalada no parágrafo anterior.

Datas e lugares das probas de avaliación:

-Fin de carreira: día 16 de outubro, ás 16.00 hs.

-1ª edición: día 15 xaneiro, ás 16.00 hs., aulas Magna e 1.4

-2ª edición: día 26 de xuño, ás 17.00 hs., aula Magna

Bibliografía. Fontes de información

Albaladejo, **Derecho de Obligaciones. Tomo II. Vols. I y II**, Bosch,

Bercovitz Rodríguez-Cano y otros, **Manual de Derecho civil. Obligaciones y Contratos, 2 Vols.**, Bercal,

Díez-Picazo y Gullón, **Instituciones de Derecho civil. Vol. 1**, Tecnos,

O´Callaghan Muñoz, **Compendio de Derecho civil. Tomo Ii, vols. I y II**, Edersa,

Lacruz Berdejo, **Elementos de Derecho Civil. Tomo II, vols. I, II y III**, Bosch,

Lasarte Álvarez, **Principios de Derecho civil. Tomo II y III**, Trivium,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito civil II. Dereitos reais/O03G080V01401

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito: Dereito romano/O03G080V01102
Dereito: Introdución ao dereito civil e dereito da persoa/O03G080V01204
Dereito: Teoría do dereito/O03G080V01104

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito internacional público				
Materia	Dereito internacional público			
Código	O03G080V01303			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Dereito público			
Coordinador/a	Sánchez Ramos, María Belén			
Profesorado	Sánchez Ramos, María Belén			
Correo-e	bsanchez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia prentende achegar ao alumno un coñecemento da dimensión xurídica da Sociedade Internacional e da función do Dereito Internacional Público como sistema regulador das relacións na orde internacional. Con esa finalidade, o Programa divídese en tres grandes partes: o ordenamento xurídico internacional; os suxeitos do Dereito Internacional Público e a aplicación do Dereito Internacional Público			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais
A3	Comprender o carácter unitario do ordenamento xurídico
A5	Apreciar a diversidade e a multiculturalidade
A6	Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual
A7	Coñecer as estruturas sociopolíticas do ámbito nacional e internacional
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
A9	Ser quen de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica
A10	Ser quen de aprehender sistematicamente o ordenamento xurídico
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
A15	Ser quen de manexar a oratoria xurídica
A16	Ser quen de dominar as novas tecnoloxías aplicadas ao dereito
A17	Ser quen de elaborar normas
A18	Ser quen de negociar e mediar
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B3	Capacidade de xestión da información
B5	Capacidade para organizar e planificar
B6	Resolver problemas de forma eficaz
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo
B8	Traballar de forma autónoma con iniciativa
B9	Traballar de forma cooperativa
B13	Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer os problemas de aplicación do dereito internacional público	A2 A14	B1
Coñecer a normativa internacional e comunitaria	A1 A6 A7 A12	B3
Apreciar a diversidade e multiculturalidade	A5	B3
Coñecer as estruturas socio-políticas do ámbito nacional e internacional	A1 A2 A7	

Ser capaz de argumentar xuridicamente	A8 A12 A13 A15	B7
Ser capaz de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica	A9 A10 A14	B6 B7 B13
Ser capaz de identificar problemas xurídicos de Dereito Internacional Público e abordar a súa solución de modo interdisciplinar	A3 A6 A10 A11 A12 A13	B3 B6 B7
Ser capaz de manexar fontes xurídicas de Dereito Internacional Público	A3 A12 A18	B3
Ser capaz de interpretar e analizar críticamente o ordenamento xurídico	A13 A14	B3 B7 B8
Ser capaz de comprender e de redactar documentos xurídicos	A12 A13 A14 A16 A17	B3 B7
Ser capaz de manexar a oratoria xurídica	A15	B1 B7 B8 B9
Ser capaz de dominar as novas tecnoloxías aplicadas ao dereito	A16	B5 B8
Ser capaz de negociar e mediar	A12 A13 A18	B2 B6 B7 B9

Contidos	
Tema	
I. O Ordenamento Xurídico-Internacional	
Lección 1 .- A Sociedade Internacional e o seu ordenamento xurídico	1. A Sociedade Internacional A) Evolución histórica B) Carácteres básicos 2.O Dereito Internacional como ordenamento xurídico da Sociedade Internacional A) Concepto de Dereito Internacional Público B) Carácteres do Dereito Internacional Público C) Funcións do Dereito Internacional Público
Lección 2.- A formación do Dereito internacional público	1. A creación e o desenvolvemento progresivo do Dereito Internacional Público 2. Os Tratados Internacionais A) O procedemento de celebración dos Tratados B) A aplicación dos Tratados 3. O costume e os principios xerais 4. Os actos unilaterais dos Estados e das Organizacións Internacionais 5. A recepción das normas internacionais nos ordenamentos internos
II. Os suxeitos do Dereito Internacional Público	
A) O ESTADO	
Lección 3.- O Estado como suxeito primario do Dereito Internacional Público	1. Os elementos constitutivos do Estado 2. O recoñecemento de Estados e o recoñecemento de gobernos 3.As inmunidades do Estado 4.A sucesión de Estados
Lección 4.- O territorio do Estado	1.Concepto e natureza do territorio 2.Modos de adquisión do territorio 3.A delimitación do territorio A) As fronteiras B) Relacións de veciñanza e cooperación transfronteriza 4. As modificacións no exercicio da competencia territorial do Estado

Lección 5.- A competencia territorial do Estado sobre certos espazos marítimos	1.A evolución do Dereito Mar: factores e intereses 2.Os espazos marítimos suxeitos á soberanía dos Estados 3.Os espazos marítimos suxeitos a certas competencias funcionais dos Estados 4.Os espazos marítimos non suxeitos ás competencias dos Estados e certas situacións especiais
Lección 6.- As competencias estatais sobre os espazos supraterrestres	1.O espazo aéreo 2.Os espazos supraterrestres non suxeitos ás competencias territoriales dos Estados: O espazo ultraterrestre
Lección 7.- Outros espazos de interese internacional	1.Os cursos de auga internacionais 2.As canles internacionais 3.Os espazos polares 4.Espazos e recursos naturais: o medio ambiente e a súa protección internacional
Lección 8.-A poboación do Estado	1.A nacionalidade: competencias do Estado sobre os seus súbditos no estranxeiro 2.A condición xurídica do estranxeiro 3.Réximes cualificados de extranxeria
Lección 9.- Os órganos do Estado nas Relacións Internacionais	1.Os órganos centrais 2.A representación diplomática 3.As oficinas consulares
B) AS ORGANIZACIONS INTERNACIONAIS	
Lección 10.- Aspectos xerais das Organizacións Internacionais	1.Antecedentes e evolución histórica 2.Concepto 3.Estrutura e formación da vontade 4.Personalidade xurídica internacional 5.Clases
Lección 11.-A Organización das Nacións Unidas	1.Antecedentes e evolución histórica 2.Propósitos e principios 3.Os membros 4.A estrutura institucional 5.As principais funcións
C) A PERSONA HUMANA	
Lección 12.- A persoa humana ante o Dereito Internacional Público	1.A subxetividade internacional do individuo 2.A capacidade de actuar do individuo ante órganos internacionais 3.A responsabilidade internacional do individuo 4.A protección dos Dereitos Humanos
III.A APLICACIÓN DO DEREITO INTERNACIONAL PÚBLICO	
Lección 13.-A responsabilidade internacional	1.Codificación e desenvolvemento progresivo do dereito sobre a responsabilidade internacional 2.A responsabilidade internacional por feitos internacionalmente ilícitos 3.A responsabilidade internacional polas consecuencias perxudiciais de actos non prohibidos polo Dereito internacional público
Lección 14.- Os procedementos para asegurar a aplicación das normas internacionais	1.A protección diplomática 2.As medidas de autotutela 3.Os procedementos institucionalizados
Lección 15.- Os procedementos pacíficos de solución das controversias internacionais	1.As controversias internacionais 2.Os procedementos non xurisdicionais de solución de controversias 3.Os procedementos xurisdicionais de solución de controversias
Lección 16.-O control do uso da forza	1.A prohibición da ameaza ou do uso da forza 2.A reglamentación dos conflitos armados 3.O Dereito Internacional Humanitario

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos de aula	24	23	47
Sesión maxistral	54.8	97.1	151.9
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	3	0	3
Resolución de problemas e/ou exercicios	0	23.1	23.1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente
Descrición

Traballos de aula	Os traballos de aula dividiranse en diversas actividades nas que o alumno adquire un protagonismo fundamental. Estas actividades centraranse, basicamente, na realización de prácticas e exposición de traballos nas que o alumno debe saber manexar os principais instrumentos xurídicos internacionais.
Sesión maxistral	Nas sesións maxistrais presentarase ao alumno os conceptos fundamentais da asignatura

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Consideramos que xunto coas sesións maxistrais e as clases prácticas e de acción titorial tamén segue sendo fundamental a tutoría individualiza coa finalidade de atender as dúbidas e orientacións necesarias para cada alumno

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Os coñecementos adquiridos na sesión maxistral serán avaliados mediante unha proba escrita na que se exporán cuestións de desenvolvemento sobre epígrafes do programa. Esta proba escrita valorarase ata un máximo de 8 puntos. Aqueles alumnos que opten polo sistema de evaluación continúa, deben ter unha nota mínima nesta proba dun 3,5 para que se some a nota dos traballos na aula. As datas da esta proba escrita serán: -1ª oportunidade: 9 xaneiro, ás 10:00h. Aula Magna e aula 1.4 -2ª oportunidade: 30 de xuño, ás 17:00h. Aula Magna	80
Resolución de problemas e/ou exercicios	O traballo de aula valorarase en atención a dous criterios: por unha banda, os casos prácticos e traballos que sexan obxecto de exposición na aula, así como, por outra banda, mediante os casos prácticos que deberán ser entregados ao profesor. Este traballo de aula valorarase ata un máximo de 2 puntos.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

O primeiro día de clase, entregaráselles unha **"ficha de opción de avaliación"**, que deberán entregar ao profesor, no prazo dunha semana, e na que **deben optar entre o sistema de avaliación continua** ou o **sistema de avaliación final.** Se optan pola avaliación continúa, na primeira opoturnidade de exame, non poderán acudir á modalidade de avaliación final.

Aqueles alumnos que non se sometan á avaliación continúa , a proba a realizar , **modalidade avaliación final,** constará de dous partes: a realización dunha proba escrita con cuestións de desenvolvemento así como a resolución dun caso práctico, exame que, en todo caso, representará el 100% da cualificación.

Os alumnos que, optando polo "sistema de *evalución continúa", non superen a materia na primeira oportunidade, conservaráselles a nota que obtivesen na avaliación continua cando se presenten á segunda oportunidade (exame de xuño)

O exame correspondente á **Convocatoria "Fin de carreira"** desenvolverase igual que o da modalidade avaliación final. A data desta proba será o 15 de outubro ás 16:00h.

Bibliografía. Fontes de información

Díez de Velasco, M, **Instituciones de Derecho Internacional Público**, 18ª edic, 2013,

Díez de Velasco, M, **Las Organizaciones Internacionales**, 10ª edic, 2012,

Carrillo Salcedo, J.A, **El Derecho Internacional en perspectiva histórica**, 1991,

Pastor Ridruejo, J.A, **Curso de Derecho Internacional Público y Organizaciones Internacionales**, 2012,

Mariño Menéndez, **Derecho Internacional Público**, 2007,

Andrés Sáenz de Santa María, P, **Sistema de Derecho Internacional Público**, 2012,

Remiro Brotons y otros, **Derecho Internacional. Curso General**, 2010,

Sánchez, V.M, **Derecho Internacional Público**, 2012,

Jiménez Piernas, C, **Introducción al Derecho Internacional Público. Práctica de España y de la Unión Europea**, 2011,

Sobrino Heredia, JM, **Recopilación de Textos Internacionales y de la Unión Europea**, 2012,

Casanovas,O; Rodrigo,A, **Compendio de Derecho Internacional Público**, 2012,

Casado Raigon, R, **Derecho Internacional. Parte General**, 2013,

Os alumnos deben acudir a clase cunha Recopilación Textos Internacionais e da Unión Europea

Recomendacións

Materias que continúan o temario

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito penal I				
Materia	Dereito penal I			
Código	O03G080V01304			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Dereito público			
Coordinador/a	Rodríguez Vázquez, Virgilio			
Profesorado	García Sobrado, José Manuel Lago Calvo, Francisco José Rodríguez Vázquez, Virgilio			
Correo-e	virxilio@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia na que se estudan conceptos xerais do Dereito penal, con especial atención na teoría do delito e na teoría da pena			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais
A3	Comprender o carácter unitario do ordenamento xurídico
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
A9	Ser quen de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica
A10	Ser quen de aprehender sistematicamente o ordenamento xurídico
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
A15	Ser quen de manexar a oratoria xurídica
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B3	Capacidade de xestión da información
B4	Capacidade de adaptarse a novas situacións
B5	Capacidade para organizar e planificar
B6	Resolver problemas de forma eficaz
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo
B8	Traballar de forma autónoma con iniciativa
B9	Traballar de forma cooperativa
B10	Preocupación pola calidade
B11	Comportarse de forma ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional
B12	Comunicarse de xeito efectivo nun entorno de traballo (habilidades nas relacións interpersoais)
B13	Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer as principais institucións xurídicas	A1	
Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais	A2	
Comprender o carácter unitario do ordenamento xurídico	A3	
Ser quen de argumentar xuridicamente	A8	
Ser quen de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica	A9	
Ser quen de aprehender sistematicamente o ordenamento xurídico	A10	
Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar	A11	
Ser quen de manexar fontes xurídicas	A12	
Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico	A13	
Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos	A14	
Ser quen de manexar a oratoria xurídica	A15	
Capacidade de síntese e análise		B1
Capacidade de aprender		B2

Capacidade de xestión da información		B3
Capacidade de adaptarse a novas situacións		B4
Capacidade para organizar e planificar		B5
Resolver problemas de forma eficaz		B6
Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo		B7
Traballar de forma autónoma con iniciativa		B8
Traballar de forma cooperativa		B9
Preocupación pola calidade		B10
Comportarse de forma ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional		B11
Comunicarse de xeito efectivo nun entorno de traballo (habilidades nas relacións interpersoais)		B12
Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada		B13
Coñecer a normativa legal de Dereito penal	A1	
Coñecer a teoría do delito e as consecuencias xurídicas do Dereito penal, así como os problemas de aplicación e interpretación das normas de Dereito penal, prestando especial atención ao seu desenvolvemento pola doutrina penal española e comparada	A1	
Ser quen de empregar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo na interpretación do Dereito penal e desenvolver a dialéctica xurídica	A9	
Ser quen de indentificar os problemas xurídicos de Dereito penal e abordar a súa solución de modo interdisciplinar	A11	
Ser quen de manexar fontes xurídicas, xurisprudenciais e doutrinais de Dereito penal	A12	

Contidos

Tema	
INTRODUCCIÓN	Lección 1 I. Derecho Penal. Denominación. Derecho penal objetivo. II Concepto formal de Derecho Penal. 1. Definición. 2. Contenido. III. Concepto material de Derecho Penal. 1. El sentido material del contenido formal. 2. La norma jurídicopenal: carácter valorativo o imperativo; norma de valoración y norma de determinación. IV. Autonomía o accesoriedad del Derecho penal. V. Parte general y parte especial del Derecho penal. Lección 2 I. El ius puniendi o potestad punitiva (el denominado Derecho penal subjetivo): concepto. II: Fundamento y justificación del ius puniendi. III. Límites del ius puniendi. Los principios de: legalidad; exclusiva protección de bienes jurídicos; subsidiariedad, intervención mínima o ultima ratio y carácter fragmentario; efectividad, eficacia o idoniedad; proporcionalidad; culpabilidad; responsabilidad subjetiva; responsabilidad personal; humanidad, humanización y resocialización. Lección 3. I. Ciencia jurídico penal, ciencias penales y relaciones del Derecho penal con otras ramas del Derecho. II. Ciencia del Derecho penal. 1. Dogmática jurídicopenal: concepto, funciones y método. 2. Política criminal: concepto, principios y método. 3. Relaciones de la dogmática penal y la política criminal. III. Otras ciencias penales. 1. Penología y ciencia del Derecho penitenciario. 2. Criminología. 3. Victimología. IV. Ciencias auxiliares del Derecho penal: criminalística, medicina legal, psiquiatría forense y otras. V. Relaciones del Derecho penal con (1) el Derecho en general, (2) el Derecho constitucional, (3) el Derecho administrativo y especialmente administrativo sancionador, (4) el Derecho procesal, (5) otras ramas del Derecho público, (6) el Derecho privado. Lección 4. I. Evolución de la ciencia penal y del Derecho penal. 1. Evolución de la ciencia penal en Italia y en Alemania. 2. La ciencia penal española: a) antecedentes, b) el iluminismo español, c) el correccionalismo, d) direcciones de correccionalismo positivista, de positivismo criminológico y de política criminal, e) la moderna ciencia penal española. 3. Evolución del Derecho penal: a) el Derecho penal del antiguo régimen, b) el Derecho penal humanitario e individualista, c) la Codificación, d) el Derecho penal autoritario, e) los movimientos de reforma. II. Evolución del Derecho penal español. 1. El Derecho penal español anterior a la Codificación. 2. Los Códigos penales históricos, de: (a) 1822, (b) 1848, (c) 1870, (d) 1928, (e) 1932. 3. El Código penal de 1944 (texto refundido de 1973) y reformas posteriores (en especial, de 1983 y 1989). 4. Los Proyectos y Anteproyectos más recientes: (a) Anteproyecto de 1979 y Proyecto de 1980, (b) Propuesta de Anteproyecto de Nuevo Código Penal, de 1983, (c) Borrador de Anteproyecto de 1990, Anteproyecto de 1992 y Proyecto de 1992, (d) Anteproyecto de 1994 y Proyecto de 1994/1995. 5. El Código penal de 1995. III. Legislación penal especial. Lección 5. I. Fuentes del Derecho penal. II. El principio de legalidad penal. 1. Origen, significado y reconocimiento constitucional y legal. 2. Garantías que implica. III. La ley penal. 1. Rango y requisitos. 2. Estructura de la norma jurídicopenal: (a) Estructura lógica o formal, (b) Normas completas e incompletas, (c) Leyes penales en blanco, (d) Estructura dinámica. IV. Otras fuentes del Derecho penal. 1. Costumbre. 2. Principios generales. 3. Jurisprudencia (Sentencias del Tribunal Constitucional). 4. Tratados internacionales. 5. Derecho comunitario europeo. Lección 6. I. Interpretación de la ley penal. 1. Concepto. 2. Clases: por el sujeto, por los efectos, por el método: (a) literal o gramatical, (b) histórica, (c) sistemática, (d) teleológica y valorativa o axiológica II. Interpretación y analogía. III. Interpretación e inclusión del supuesto concreto en la ley. IV. Interpretación y principio pro reo. La apreciación alternativa de los hechos. Lección 7. I. Ámbito temporal de la ley penal: entrada en vigor y derogación. II. El carácter general de irretroactividad y excepcional retroactividad. 1. Irretroactividad de la ley penal. 2. Retroactividad de la ley penal más favorable: (a) significado y fundamento, (b) alcance de la retroactividad, (c) determinación de la ley más favorable. III. Supuestos especiales de retroactividad e irretroactividad. 1. Leyes intermedias. 2. Leyes temporales. 3. Leyes en blanco, leyes procesales y sobre responsabilidad civil. IV. Momento de comisión del delito. 1. Significado. 2. Teorías sobre la fijación del momento de comisión: consecuencias. 3. Tipos de actividad plural o mantenida. Lección 8. I. Ámbito espacial de la ley penal. 1. El principio de territorialidad de la ley penal: (a) Aplicabilidad de la ley penal en el territorio del Estado, (b) ámbito del territorio. 2. El carácter excepcional de la extraterritorialidad de la ley penal. El principio (a) personal o de la nacionalidad, (b) real o de protección de intereses, (c) de universalidad o de justicia universal o mundial, (d) de justicia supletoria. II. Lugar de comisión del delito. III. Derecho penal internacional e internacional penal. IV. La extradición. 1. Concepto y naturaleza. 2. Clases (a) activa o pasiva, (b) judicial, gubernativa o mixta. 3. Fuentes. 4. Principios de la extradición.
EL DELITO	Lección 9. I. Concepto de delito. La estructura del concepto de delito: su evolución. 1. Antecedentes históricos de la formación del concepto de delito. 2. Concepto clásico. 3. Concepto neoclásico. 4. La ruptura de la evolución por el Derecho penal de autor. 5. Concepción finalista. 6. Evolución posterior. II. Concepto legal de delito en el Derecho español. Lección 10. I. La acción o conducta como fundamento del delito. La discusión sobre su carácter autónomo del delito. II. Acción en sentido estricto y en sentido amplio. III. El carácter ontológico o normativo del concepto de acción. 1. Los conceptos causal, final y social de acción. 2. Otros conceptos. Lección 11. I. Ausencia de acción: causas y supuestos. 1. Fuerza irresistible y otros. 2. Efectos de las causas de exclusión o ausencia de acción. II. Falta de acción y actio libera in causa. III. Las actuaciones de las personas jurídicas.

EL DELITO COMISIVO	Lección 12. I. El tipo de injusto. El tipo: su relación con la antijuridicidad y su contenido. II. Acepciones del tipo. III. Funciones del tipo. IV. Estructura del tipo. V. Clases de delitos (tipos) según la estructura del tipo. 1. Según los elementos del tipo objetivo: (a) por el autor o sujeto activo, (b) por la acción o conducta típica y el resultado, (c) por el bien jurídico y el modo de su afectación, (d) por el sujeto pasivo, titular del bien jurídico. 2. Según los elementos del tipo subjetivo, IV. Clases de delitos (tipos) por su conexión con otros tipos. Lección 13. I. La antijuridicidad. Antijuridicidad formal y material. II. El bien jurídico. 1. Concepto; bien jurídico y objeto material de la acción o del delito. 2. Funciones del bien jurídico. III. Antijuridicidad, tipo e injusto. IV. Carácter y contenido objetivo o subjetivo. V. Desvalor de la acción y del resultado. VI. Juicio ex ante o ex post y desvalor de la acción y del resultado. VII. Norma de determinación y norma de valoración. VIII. Antijuridicidad penal y antijuridicidad en general. Injusto e injusto penal. IX. Grados del injusto. Lección 14. I. Parte objetiva del tipo de injusto. Elementos objetivos del tipo. II. Formas normales y especiales de tipicidad: consumación frente a actos preparatorios y formas imperfectas de ejecución; autoría frente a participación. III. Elementos descriptivos y elementos normativos. IV. Tipos abiertos y elementos especiales de antijuridicidad. V. Elementos esenciales y accidentales del tipo. Lección 15. I. Parte objetiva del tipo en delitos de resultado: causalidad e imputación objetiva. II. Causalidad. 1. Concepto y encuadramiento sistemático. 2. Supuestos problemáticos. 3. Teorías causales. Teorías a) de la condición o de la equivalencia de las condiciones; b) de la causalidad adecuada o de la adecuación; c) de la relevancia; d) individualizadoras; e) de la interrupción del nexo causal; f) de la prohibición de regreso; g) conclusión: la posición correcta. 4. Solución de los casos problemáticos. III. Imputación objetiva. 1. Concepto, origen y posición sistemática. 2. Criterios de imputación objetiva: a) adecuación; b) creación de riesgo jurídicamente desaprobado o no permitido o incremento del mismo; c) fin de protección de la norma y realización del peligro inherente a la acción; d) otros posibles criterios. 3. Delimitación del ámbito de la imputación objetiva. Lección 16. I. Parte subjetiva del tipo. Introducción. II Elementos subjetivos (específicos) del tipo o del injusto. 1. Concepto y posición sistemática. 2. Clases: delitos a) de intención o de tendencia interna trascendente; b) de tendencia o de tendencia intensificada; c) de expresión; d) con elementos de la actitud interna. 3. Compatibilidad o no de los elementos subjetivos del injusto con la comisión imprudente. IV. El dolo. 1. Concepto y ubicación sistemática. 2. Elementos cognoscitivo y volitivo. 3. Dolo directo de primer grado y dolo directo de segundo grado. 4. Dolo eventual: a) concepto; b) delimitación con la imprudencia consciente: teorías. 5. Dolo alternativo, dolo de peligro, dolo condicionado, otras posibles clases de dolo. 6. Dolus generalis. Lección 17 I. Exclusión del dolo: el error de tipo. Introducción: clases de error; terminología. II. Error de tipo. Error objetivamente vencible o evitable y error objetivamente invencible o inevitable. Efectos y ubicación sistemática. III. Clases especiales de error de tipo. 1. Error sobre elementos normativos del tipo. 2. Error sobre elementos accidentales del tipo. 3. Error sobre el curso causal. 4. Dolus generalis. 5. Error sobre el objeto o la persona (error in obiecto o error in persona). 6. Error en el golpe (aberratio ictus). IV. Error de prohibición. 1. Concepto y alcance. 2. Exclusión de la ignorancia hostil o burda del error de prohibición. 3. Efectos: diversas posiciones y teorías: a) error iuris nocet; b) teoría del dolo; c) teoría de la culpabilidad. 4. Ubicación sistemática. V. Error directo e inverso (de tipo o de prohibición). V. Error sobre causas de justificación. 1. Error directo sobre la concurrencia de presupuestos objetivos de una causa de justificación. 2. Error directo sobre la existencia o los límites de una causa de justificación. 3. Concurrencia de error sobre presupuestos y sobre límites de una causa de justificación. 4. Error inverso sobre (presupuestos o existencia o límites de) causas de justificación. VII. Error sobre causas de atipicidad penal. VIII. Error sobre los tipos abiertos. Lección 18. I. La imprudencia. El delito imprudente. Denominación, concepto y ubicación sistemática. II. Elementos (estructura) del tipo imprudente. 1. Ausencia de dolo. 2. Infracción del deber objetivo de cuidado: a) carácter (objetivo) del deber de cuidado infringido; b) previsibilidad objetiva; c) superación del riesgo permitido. 3. Infracción mínimamente importante del deber de cuidado. 4. Auténtica realización de la conducta típica: autoría y no mera participación. 5. Realización completa del tipo objetivo: consumación. 6. Indiferencia de la licitud o ilicitud del acto inicial. III. Clases de imprudencia por el elemento cognoscitivo: a) imprudencia consciente; b) imprudencia inconsciente. IV. Clases de imprudencia por su gravedad: a) imprudencia grave: tipos básicos y cualificación por imprudencia profesional; b) imprudencia leve. V. Sistema de numerus clausus y de numerus apertus. Crimina culposa o crimine culpae. La regulación en el Derecho positivo. VI. Efectos de la concurrencia de culpas. VII. Peculiaridades del tipo imprudente. Lección 19. I. Principio de responsabilidad subjetiva y combinaciones de dolo e imprudencia (o dolo y dolo). Preterintencionalidad. Delitos cualificados por el resultado. Introducción. II. Combinaciones de dolo e imprudencia (o dolo y dolo). Combinaciones según las reglas normales. Preterintencionalidad. Delitos cualificados por el resultado. III. El principio de responsabilidad subjetiva, versari in re illicita; responsabilidad por el resultado e infracciones al denominado principio de culpabilidad (principio de responsabilidad subjetiva), Diversas regulaciones. IV. Preterintencionalidad. 1. Concepto y clases. 2. Situación antes y después del CP 1995. V. Delitos cualificados por el resultado. 1. Concepto, regulación anterior y actual. 2. Estructura de la parte objetiva y subjetiva del tipo. 3. Respeto o infracción de los principios de responsabilidad subjetiva y de culpabilidad. Lección 20. I. Parte negativa del tipo: causas de atipicidad. Causas de atipicidad en sentido estricto y en sentido amplio. II. Causas de exclusión del tipo indiciario. Posiciones doctrinales y casos: a) consentimiento, b) adecuación social, c) caso fortuito, d) ausencia de algún elemento expreso o tácito del tipo. III. Causas de exclusión de la tipicidad penal o del injusto penal. 1. Teoría general y consecuencias. 2. Posiciones doctrinales y casos: a) principio de insignificancia, b) tolerancia social, c) adecuación social no justificante,) consentimiento no justificante, e) inexigibilidad penal general. Lección 21. I. Parte negativa del tipo: causas de justificación. Concepto, fundamento y clases. II. Efectos. III. ¿Elementos subjetivos de justificación?. Conocimiento de la situación. IV. Concurso o concurrencia de causas de justificación. V. Justificación parcial. Lección 22. I. Legítima defensa. Regulación, fundamento y naturaleza. II. Agresión ilegítima. 1. Requisito esencial. 2. Agresión. 3. Agresión antijurídica. 4. Agresión típica; bienes defendibles (el objeto de la agresión). 5. Actualidad de la agresión (y de la defensa). III. La defensa. 1. Requisito esencial. 2. Necesidad de defensa. La no subsidiariedad. 3. Concepto de defensa. Idoneidad de la defensa. 5. Objeto de la defensa: bienes jurídicos del agresor. 6. Sujeto de la defensa: el particular. 7. Parte subjetiva de la defensa: conciencia de la situación. Defensa por imprudencia. IV. Necesidad racional del medio defensivo. 1. No proporcionalidad entre males. 2. El exceso. V. Restricciones a la amplitud de la defensa. VI. Falta de provocación suficiente. Lección 23. I. Estado de necesidad y estado de necesidad defensivo. Regulación, clases, naturaleza y fundamento del estado de necesidad. II. Requisitos esenciales e inesenciales. 1. Situación de necesidad. 2. Acción salvadora. 3. Necesidad del medio concreto y subsidiariedad. 4. Proporcionalidad. 5. Falta de provocación intencional. 6. Falta de obligación de sacrificio. III. Estado de necesidad defensivo. Lección 24. I. Caso fortuito. Riesgo permitido. Inexigibilidad jurídica general. Introducción. II. Caso fortuito. 1. Concepto y regulación. 2. Supuestos. 3. Naturaleza y ubicación sistemática. III. Riesgo permitido. 1. El riesgo permitido y su relación con el caso fortuito y con otras causas de justificación o de atipicidad penal. 2. Ámbito de aplicación y límites del riesgo permitido. IV. Inexigibilidad jurídica general. 1. Origen y evolución. 2. Supuestos. 3. Especial o superior exigibilidad. Lección 25. I. El cumplimiento de un deber y el ejercicio legítimo de un derecho, oficio o cargo. La cuestión de la obediencia debida. II. El consentimiento. Consentimiento y acuerdo o asentimiento: concepto, naturaleza, requisitos y casos. Lección 26. I. La culpabilidad. 1. Evolución histórica del concepto de culpabilidad. 2. Concepciones psicológica, normativa y tendencias modernas. 3. Fundamento y función de la culpabilidad. 4. Contenido y estructura. 5. Las diversas acepciones del principio de culpabilidad. 6. Culpabilidad por el hecho y culpabilidad de autor. II. La imputabilidad. 1. La imputabilidad como presupuesto o como componente de la culpabilidad. 2. Exclusión de la imputabilidad. 3. La ley de responsabilidad penal del menor de edad. 4. Anomalía o alteración psíquica permanente y trastorno mental transitorio. 5. Intoxicación plena. Síndrome de abstinencia. 6. Alteración de la conciencia de la realidad. 7. La actio libera in causa. Lección 27. I. La conciencia de la antijuridicidad. 1. El error de prohibición: teorías (remisión). 2. Error de prohibición inverso: delito putativo. 3. El error sobre las causas de inculpabilidad. II. La inexigibilidad subjetiva. 1. El miedo insuperable. 2. Distintas clases de emociones, afectos o estados personales y su relevancia. 3. El conflicto de conciencia y el delincuente por convicción. Lección 28. I. La punibilidad. 1. ¿Categoría única?. 2. Ubicación sistemática: teoría del delito, del sujeto o de la pena. 3. Condiciones objetivas de punibilidad. 4. Causas personales de exclusión de la punibilidad y de excusas absolutorias o causas de supresión o condonación de la punibilidad. II. La procedibilidad.
EL DELITO OMISIVO	Lección 29. I. La omisión. Concepto jurídicopenal de omisión. El concepto normativo de omisivo. Diferencia estructural y de significado entre los tipos de acción y de omisión. II. Clases: tipos de omisión pura y tipos de comisión por omisión. La diferenciación paralela respecto de los tipos de acción: tipos de mera actividad/tipos de omisión pura y tipos de resultado/tipos de comisión por omisión. Observaciones sobre la pretendida equivalencia entre omisión pura/omisión propia y comisión por omisión/omisión impropia. Delimitación entre comisión y omisión en los casos límite: el criterio de la relación de causalidad. III. El tipo de omisión pura. 1. Peculiaridades del tipo objetivo. 2. Peculiaridades del tipo subjetivo. IV. El tipo de comisión por omisión. 1. La admisibilidad legal de la comisión por omisión: el art. 121 CP. 2. Elementos del tipo de comisión por omisión: consideraciones generales., la ausencia de la acción debida y producción del resultado. 3. La situación típica de posición de garantía: a) la teoría formal de las fuentes de garantía, b) la teoría material (de la función de protección de un bien jurídico y de control de una fuente de peligro), c) la teoría de la creación o incremento del riesgo por la omisión. V. Peculiaridades de los delitos omisivos.

FORMAS DE APARICIÓN DEL DELITO	Lección 30. I. Las etapas en la realización del delito. II. Actos preparatorios y actos ejecutivos. III. Conspiración, proposición y provocación. IV. Apología. V. Tentativa. Vi. Punición de las formas imperfectas de ejecución. VII. El desistimiento. VIII. El delito de emprendimiento. IX. La tentativa imposible y el delito putativo. X. La consumación y el agotamiento. Lección 31. I. La codelincuencia: la autoría; introducción. II. Conceptos de autor. 1. El concepto unitario. 2. El concepto extensivo. 3. El concepto restrictivo. III. Distinción entre autoría y participación en el sistema de la autoría restrictiva: consecuencias y criterios. 1. Teorías subjetivas. 2. La teoría objetivo-formal. 3. Las teorías objetivo-materiales. 4. La teoría del dominio del hecho. 5. Otras (autoría y realización de la acción típica nuclear). IV. Las formas de la autoría: autoría inmediata unipersonal, pluriautoría, autoría mediata, coautoría. V. Imprudencia y autoría y participación. VI. La autoría mediata. 1. Concepto. 2. Supuestos: a) coacción y otros procedimientos semejantes, b) error, c) inimputables, d) aparatos organizados de poder, e) instrumento doloso no cualificado, f) instrumento doloso sin intención. VII. La coautoría. VIII. La llamada autoría accesoria. IX. La regulación de la autoría en el Código penal. Lección 32. I. La codelincuencia: la participación. 1. Introducción. 2. La naturaleza de los preceptos sobre participación. 3. Fundamento del castigo de la participación. 4. La accesoriedad de la participación. II. Las formas de participación en el Código penal: 1. Cooperación necesaria. 2. Complicidad. 3. Inducción. III. Cuestiones específicas de la participación. Dolo e imprudencia del partícipe, participación en cadena, participación necesaria, otras. IV. Autoría y participación en a) delitos especiales, b) de propia mano, y c) con modalidades limitadas de acción. V. Omisión, autoría y participación. VI. El actuar por otro. VII. Autoría y participación en delitos cometidos utilizando medios o soportes de difusión mecánicos. IX. La supresión de la mención a los encubridores en el Código penal vigente: encubrimiento y receptación Lección 33. I. Unidad y pluralidad de delitos. II. El concurso de leyes: reglas. III. El concurso de delitos. 1. La unidad de acción. 2. Concurso ideal. 3. Concurso real. IV. Delito permanente y delito de hábito. V. Delito continuado.
CIRCUNSTANCIAS MODIFICATIVAS GENÉRICAS	Lección 34. I. Circunstancias genéricas. II. Teoría del delito o de la determinación de la pena. III. Diversos sistemas legislativos. IV. Clasificación sistemática. V. Cuestiones generales. Lección 35. I. Circunstancias atenuantes. 1. Las eximentes incompletas. 2. ¿intoxicación semiplena?. 3. Arrebato, obcecación u otro estado pasional. 4. Comportamiento postdelictivo: confesión y reparación del daño. 5. Atenuantes de análoga significación. II. Circunstancias agravantes. 1. Alevosía. 2. Circunstancias relativas al aseguramiento de la ejecución o facilitación de la impunidad. 3. Precio, recompensa o promesa. 4. Discriminación. 5. Ensañamiento. 6. Abuso de confianza. 7. Prevalimiento del carácter público del culpable. 8. Reincidencia. III. Al circunstancia mixta de parentesco.
LAS CONSECUENCIAS JURÍDICAS DEL DELITO	Lección 36. I. El sistema de sanciones en el Derecho penal español. 1. Evolución histórica. 2. Pena y sanción administrativa. II. Teoría de la pena. 1. La pena: concepto. 2. Fines de la pena: retribución, prevención general y prevención especial. 3. Caracteres de la pena. 4. Clases de penas por su naturaleza y duración: a) privativas de libertad, b) privativas de otros derechos, c) multa, d) graves y leve, c) principales y accesorias. III. Sanciones que no se reputan penas. Lección 37. I. La pena capital. II. La pena privativa de libertad. 1. Importancia en el sistema de sanciones y consideraciones políticocriminales. 2. La pena de prisión. 3. La localización permanente. III. Ejecución de la pena privativa de libertad: el Derecho penitenciario. IV. Formas sustitutivas de la ejecución de las penas privativas de libertad. 1. Suspensión de la ejecución. 2. Sustitución de las penas privativas de libertad. 3. La libertad condicional. Lección 38. I. Penas privativas de derechos. 1. Inhabilitación; suspensión; privaciones de derechos: de conducir, de tenencia y porte de armas, de residencia en determinados lugares, de aproximación a la víctima o sus familiares, de comunicarse con la víctima o sus familiares. 2. Los trabajos en beneficio de la comunidad. II. La pena de multa: el sistema de días-multa y la multa proporcional. La responsabilidad personal subsidiaria por impago de la pena de multa. III. Disposiciones comunes sobre las penas, sus clases y efectos. Lección 39. I. Aplicación de las penas. 1. Concepto. 2. Fases. II. El sistema de aplicación de las penas en el Código penal. 1. Reglas generales. 2. Reglas especiales. Lección 40. I. Las medidas de seguridad. 1. Cuestiones generales: concepto, requisitos, clases y alcance. 2. Aplicación de las medidas de seguridad, a) privativas de libertad, b) no privativas de libertad. II. Las consecuencias accesorias. 1. Concepto, fundamento y fines. 2. Clases, a) el comiso, b) otras consecuencias accesorias. Lección 41. I. Extinción de la responsabilidad criminal, 1. Causas: a) muerte del reo y cumplimiento de la condena, b) remisión definitiva de la pena, c) indulto, d) perdón del ofendido, d) prescripción del delito o de la pena. 2. Efectos. La cancelación de antecedentes delictivos. Lección 42. I. La responsabilidad civil derivada de delitos y faltas. 1. Concepto. 2. Contenido. 3. Personas civilmente responsables. II. Costas procesales. III. Normas sobre el cumplimiento de la responsabilidad civil y demás responsabilidades pecuniarias.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	38	76	114
Resolución de problemas e/ou exercicios	36	51	87
Titoría en grupo	2.8	15.7	18.5
Probas de tipo test	2	0	2
Outras	3.5	0	3.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan casos prácticos e/ou problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas. Adoita empregarse como complemento da lección maxistral.
Titoría en grupo	Indicacións do profesorado ao grupo para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	O alumnado será atendido nos horarios de titorías que serán publicados na web da Facultade de Dereito
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado será atendido nos horarios de titorías que serán publicados na web da Facultade de Dereito

Avaliación

Descrición	Cualificación

Probas de tipo test	Haberá dúas probas de tipo test, cualificadas cada unha delas de 0 a 10 puntos. A nota media de ambas probas constituirá o 50% da cualificación final (o outro 50% corresponde ao exame final) Cada unha delas farase na data establecida polo profesor da materia. Consistirán en preguntas sobre a parte correspondente do temario, indicada polo coordinador de materia.	50
Outras	EXAME FINAL: Será unha proba tipo test na que se incluirá a totalidade do temario que terá lugar o día 17 de xaneiro, ás 10:00 h., na Aula Magna da Fac. de Dereito (data e lugar aprobados na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013)	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. Primeira oportunidade (xaneiro 2014).

a) Ao comezo do curso, a/o alumna/o deberá manifestar a súa vontade de acollerse ao sistema de avaliación continua. A tal fin, o coordinador da materia proporcionaralle un documento que a/o alumna/o deberá cubrir e asinar.

b) A/O alumna/o que se acolla ao sistema de avaliación continua, entregando o documento sinalado, será avaliada/o consonte aos criterios previamente establecidos (50% probas tipo test e 50% exame final) e non terá dereito a ser avaliada/o nesta oportunidade conforme a un exame final que represente o 100% da cualificación na materia.

c) A/O alumna/o que non cubra e entregue o devandito documento non terá dereito a ser avaliada/o conforme ao sistema de avaliación continua, podendo realizar nesta oportunidade un exame final que constitúe o 100% da cualificación na materia. O exame final realizarase o día 17 de xaneiro de 2014, ás 10:00 h., na Aula Magna da Fac. de Dereito (data e lugar aprobados na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013) a e consistirá nunha proba tipo test única que abranguerá todo o temario da materia.

2. Segunda oportunidade (xullo 2014).

Consistirá para todas/os as/os alumnas/as nun exame final coa forma dunha proba tipo test que abranguerá todo o temario da materia e suporá o 100% da cualificación, que terá lugar o día 4 de xullo de 2014, ás 10:00 h., na Aula Magna da Fac. de Dereito (data e lugar aprobados na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013).

3. Convocatoria de "fin de carreira" (outubro 2013).

Para aquelas/es alumnas/os que se matriculen na convocatoria de "fin de carreira", o exame consistirá nunha proba tipo test que abranguerá todo o temario da materia e suporá o 100% da cualificación, que terá lugar o día 18 de outubro de 2013, ás 16:00 h., no lugar que fixe a Xunta de Facultade (data aprobada na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013).

Bibliografía. Fontes de información

ÁLVAREZ GARCÍA, Javier/GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis (dir.), **Comentarios a la reforma penal de 2010**, 1.ª,

BERDUGO GÓMEZ DE LA TORRE, Ignacio, **Lecciones y materiales para el estudio del Derecho penal. Tomo I, Introducción al Derecho penal**, 1.ª,

BUSTOS RAMÍREZ, Juan/HORMAZÁBAL MALARÉE, Hernán, **Lecciones de Derecho penal. Parte general**, 1.ª ed. Reimpresión,

CEREZO MIR, José, **Curso de Derecho penal español. Parte general, Tomo III. Teoría jurídica del delito/2**, 1.ª,

CEREZO MIR, José, **Curso de Derecho penal español. Parte general, Tomo II. Teoría jurídica del delito/1**, 6.ª,

CEREZO MIR, José, **Curso de Derecho penal español. Parte general, Tomo I. Introducción**, 6.ª,

COBO DEL ROSAL, Manuel/VIVES ANTÓN, Tomás, **Derecho penal. Parte general**, 5.ª,

COBO DEL ROSAL, Manuel/QUINTANAR DÍEZ, Manuel, **Instituciones de Derecho penal español, Parte general**, 1.ª,

COBO DEL ROSAL, Manuel; PERIS RIERA, Jaime Miguel; QUINTANAR DÍEZ, Manuel; SÁNCHEZ DOMINGO, Mª Belén, **Sinopsis de Derecho penal. Parte general libro de estudio**, 1.ª,

CUELLO CONTRERAS, Joaquín, **El Derecho penal español. Parte general. Nociones introductorias. Tomo I**, 3.ª,

CUELLO CONTRERAS, Joaquín/MAPELLI CAFFARENA, Borja, **Curso de Derecho penal. Parte general**, 1.ª,

DE VICENTE MARTÍNEZ, Rosario, **Vademécum de Derecho penal**, 2.ª,

DEMETRIO CRESPO, Eduardo (coord.), **Lecciones y materiales para el estudio del Derecho penal, Tomo II: Teoría del delito**, 1.ª,

DÍAZ Y GARCÍA CONLLEDO (dir.)/TRAPERO BARREALES/DURÁN SECO/ESCOBAR VÉLEZ, **Casos prácticos de Derecho Penal. 1, Introducción y consecuencias jurídicas del delito**, 1.ª,

DÍEZ RIPOLLÉS, José Luis, **Derecho penal español, Parte General, en esquemas**, 3.ª,

GARCÍA-PABLOS DE MOLINA, Antonio, **Introducción al Derecho penal**, 5.ª,

GIL GIL, Alicia/LACRUZ LÓPEZ, Juan Manuel/MELENDO PARDOS, Mariano/NÚÑEZ FERNÁNDEZ, José, **Curso de Derecho penal, Parte General**, 1.ª,

GÓMEZ RIVERO, Carmen (dir.)/MARTÍNEZ GONZÁLEZ, Isabel/NÚÑEZ CASTAÑO, Elena, **Nociones fundamentales de Derecho penal, Parte general**, 2.ª,

GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis, **Esquemas: Derecho Penal. Parte General**, 1.ª,

GRACIA MARTÍN, Luis (coord.)/BOLDOVA PASAMAR, Miguel Ángel/ALASTUEY DOBÓN, Carmen, **Lecciones de consecuencias jurídicas del delito: el sistema de penas, medidas de seguridad. consecuencias accesorias y responsabilidad civil derivadas del delito**, 4.ª,

JESCHECK, Hans-Heinrich/WEIGEND, Thomas, **Tratado de Derecho penal. Parte general. Traducción de la 5.ª edición alemana por OLMEDO CARDENETE**, 5.ª,

LANDECHO VELASCO, Carlos María/MOLINA BLÁZQUEZ, Concepción, **Derecho penal español. Parte general**, 8.ª,

LASCURAÍN SÁNCHEZ, Juan Antonio (coord.), **Introducción al Derecho penal**, 1.ª,

LUZÓN CUESTA, José María, **Compendio de Derecho penal Parte General**, 21.ª,

LUZÓN PEÑA, (dir.), DÍAZ Y GARCÍA CONLLEDO, (coord.), DE VICENTE REMESAL, PAREDES CASTAÑÓN. OLAIZOLA, **Código Penal**, 1.ª,

LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel, **Lecciones de Derecho penal. Parte general**, 2.ª,

LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel, **Curso de Derecho penal. Parte general I**, 1.ª,

MAPELLI CAFFARENA, Borja, **Las consecuencias jurídicas del delito**, 5.ª,

MAQUEDA ABREU, María Luisa/LAURENZO COPELLO, Patricia, **El Derecho penal en casos. Parte general. Teoría y práctica**, 1.ª,

MARTÍNEZ ESCAMILLA, Margarita/MARTÍN LORENZO, María/VALLE MARISCAL DE GANTE, María, **Derecho penal. Introducción. Teoría Jurídica del Delito. Materiales para su docencia y aprendizaje**, 1.ª,

MIR PUIG, Santiago (a cargo de Víctor Gómez Martín), **Derecho penal. Parte general**, 9.ª,

MUÑOZ CONDE, Francisco/GARCÍA ARÁN, Mercedes, **Derecho penal. Parte general**, 8.ª,

OBREGÓN GARCÍA, Antonio, **Derecho penal. Parte general : elementos básicos de teoría del delito**, 1.ª,

ORTIZ DE URBINA GIMENO, Íñigo (coord.), **Memento Reforma penal: L.O. 5/2010**, 1.ª,

ORTS BERENGUER, Enrique/GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis, **Compendio de Derecho penal. Parte General**, 3.ª,

POLAINO NAVARRETE, Miguel, **Lecciones de Derecho penal parte general. Tomo I**, 1.ª,

POLAINO NAVARRETE, Miguel, **Lecciones de Derecho penal parte general. Tomo II**, 1.ª,

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo (con colaboración de F. MORALES PRATS), **Parte General del Derecho Penal**, 4.ª,

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo (dir.), **La reforma penal de 2010: análisis y comentarios**, 1.ª,

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo et al. (dir.), **Esquemas de Teoría jurídica del delito y de la pena**, 3.ª,

RODRÍGUEZ RAMOS, Luis, **Compendio de Derecho penal**, 2.ª,

ROXIN, Claus (traducción de la 2ª ed. alemana y notas por Diego-Manuel Luzón Peña, Miguel Díaz y Gar, **Derecho penal. Parte general. T.I, Fundamentos. La estructura de la teoría del delito**, 1.ª,

SÁNCHEZ-OSTIZ, Pablo/ÍÑIGO CORROZA, María Elena, **Delictum 2.0. Materiales para clases prácticas de introducción a la teoría general del delito**, 1.ª,

SÁNCHEZ-OSTIZ GUTIÉRREZ, Pablo, **Casos que hicieron doctrina en Derecho penal**, 2.ª,

VARELA CASTRO, Luciano/BARREIRO PRADO, Xosé Xoán, **Diccionario xurídico galego**, 1.ª,

ZUGALDÍA ESPINAR, José Miguel (dir.)/PÉREZ ALONSO, Esteban Juan (coord.)/et al., **Fundamentos de Derecho penal (Parte General)**, 4.ª,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito penal II/O03G080V01404
Dereito penal e procesual de menores/O03G080V01908
Dereito penitenciario e penoloxía/O03G080V01907

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito: Dereito constitucional I/O03G080V01101
Dereito: Dereito constitucional II/O03G080V01201
Dereito: Dereito romano/O03G080V01102
Dereito: Teoría do dereito/O03G080V01104
Informática: Novas tecnoloxías aplicadas ao dereito/O03G080V01205

Outros comentarios

A asistencia á clase non é obrigatoria pero, en todo caso, si é recomendable.

Aconséllase levar un estudo constante dende o comezo ata o final do primeiro período do curso académico.

É imprescindible asistir á aula co Código Penal vixente.

É necesario estudar a materia a través de manuais e do Código Penal vixente.

O manual de referencia é o seguinte: LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel, Lecciones de Derecho penal. Parte general, 2.ª ed., Valencia, Tirant lo Blanch, 2012.

É necesario completar o estudo a través da xurisprudenza. Xa que logo, será preciso o adecuado manexo das Bases de Datos xurídicas (electrónicas).

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito civil II. Dereitos reais				
Materia	Dereito civil II. Dereitos reais			
Código	O03G080V01401			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Dereito privado			
Coordinador/a	Noriega Rodríguez, Lidia			
Profesorado	Noriega Rodríguez, Lidia			
Correo-e	lidianr@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia de carácter obligatorio que trata do concepto de dereito real, o seu adquisición e extinción, do dereito real de propiedade e dos dereitos reais limitados, xunto coa posesión e a publicidade registral. Permite coñecer institucións xurídicas esenciais no Dereito civil.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais
A4	Coñecer os principios e valores constitucionais
A5	Apreciar a diversidade e a multiculturalidade
A6	Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
A10	Ser quen de aprehender sistematicamente o ordenamento xurídico
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
A15	Ser quen de manexar a oratoria xurídica
A18	Ser quen de negociar e mediar
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B3	Capacidade de xestión da información
B4	Capacidade de adaptarse a novas situacións
B5	Capacidade para organizar e planificar
B6	Resolver problemas de forma eficaz
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo
B9	Traballar de forma cooperativa
B10	Preocupación pola calidade
B11	Comportarse de forma ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional
B12	Comunicarse de xeito efectivo nun entorno de traballo (habilidades nas relacións interpersoais)
B13	Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada

Competencias de materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Capacidade de síntese e análise	B1
Capacidade de aprender	B2
Capacidade de xestión da información	B3
Capacidade de adaptarse a novas situacións	B4
Capacidade para organizar e planificar	B5
Resolver problemas de forma eficaz	B6
Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo	B7
Traballar de forma cooperativa	B9
Traballar de forma cooperativa	B9
Preocupación pola calidade	B10
Comportarse de forma ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional	B11 B12
Comunicarse de xeito efectivo nun entorno de traballo (habilidades nas relacións interpersoais)	B12
Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada	B13

Coñecer as principais institucións xurídicas de Derecho Civil estatal y territorial	A1
Coñecer a función do Dereito civil como sistema regulador das relacións sociais	A2
Coñecer os principios e valores constitucionais	A4
Apreciar a diversidade e a multiculturalidade	A5
Coñecer as distintas manifestacións do Dereito civil na súa evolución histórica e na súa realidade actual	A6
Ser quen de argumentar xuridicamente	A8
Ser quen de aprehender sistematicamente o ordenamento xurídico	A10
Ser quen de identificar problemas xurídicos de Derecho Civil e abordar a súa solución de modo interdisciplinar	A11
Ser quen de manexar fontes xurídicas de Derecho Civil	A12
Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico	A13
Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos	A14
Ser quen de manexar a oratoria xurídica	A15
Ser quen de negociar e mediar	A18

Contidos	
Tema	
Tema I. Os dereitos reais.	1. O dereito real. 1.1. Concepto e caracteres. 1.2. Clasificación dos dereitos reais. 2. Distinción entre os dereitos reais e de crédito. 3. Estructura dos dereitos reais. 3.1. Os suxeitos. 3.2. Obxetivo. 3.3. Contido.
Tema II. Adquisición e extinción dos dereitos reais.	1. A adquisición dos dereitos reais: art. 609 do Código Civil. 2. Adquisición originaria e derivativa dos dereitos reais. 2.1. Adquisición originaria. 2.2. Adquisición derivativa. 3. A adquisición o transmisión derivativa 3.1. O sistema do título e do modo. 3.1.1. O título 3.1.2. O modo ou tradición. 3.1.2.1. Concepto. 3.1.2.2. Clases. 4. A extinción dos dereitos reais: causas.
Tema III. A propiedade.	1. Evolución histórica e concepto actual. 2. O contido da propiedade. 2.1. O poder o facultade de exclusión. 2.2. A facultade de goce 2.3. Límites e limitacións ao poder de goce. 2.4. As relacións de vecindad. 2.5. A medianería. 2.6. A facultade de disposición. 2.7. As prohibicións de disponer. 3. As propiedades especiais. 3.1.A propiedade urbana. 3.2. A propiedade rústica. 3.3.A propiedade das aguas. 3.4.A propiedade das minas. 3.5.A propiedade dos montes. 3.6.A propiedade intelectual. 3.7.A propiedade industrial.

Tema IV. A copropiedade. A propiedade horizontal.	I. A copropiedade. 1. Comunidad e copropiedade. 2. As comunidades □romana□ e □germánica□. 3. A copropiedad por cuotas. Réxime xurídico. 3.1. Facultades e deberes dos comuneros en relación coa cosa común. 3.2. Enaxenación ou disposición da cuota privativa. 4. A división da cosa común. 4.1. A acción da división. 4.2. O pacto de indivisión. 4.3. Procedementos para a división da cosa. 4.4. Efectos da división. II. A propiedade horizontal. 1. Regulación legal. 2. Constitución da propiedade horizontal. O título constitutivo. Os Estatutos da Propiedade Horizontal e os reglamentos de réxime. 3. Elementos comúns e privativos. 4. A cuota de participación. 5. Dereitos e obligacións dos propietarios. 6. Réxime de administración e representación da propiedade horizontal. Órganos. 7. Extinción.
Tema V. A protección da propiedade.	1. A acción reinvindicatoria. 2. Referencia á acción publiciana. 3. A acción negatoria. 4. A acción de cerramento de fincas. 5. A acción de deslinde e amoxonamento.
Tema VI. A posesión.	1. Concepto. 2. Clases. 3. Suxeitos da posesión. 4. O obxeito da posesión. 5. Adquisición da posesión. 6. A continuación da posesión: as presunciones posesorias. 7. A pérdida da posesión. 8. Os efectos da posesión. 9. A liquidación do estado posesorio. 10. A adquisición a non dominio. 11. A protección da posesión.
Tema VII: A ocupación. A accesión. A usucapión.	I. A ocupación. 1. Concepto e requisitos. 2. Bens excluidos do ámbito da ocupación. 3. O hallazgo. 4. O tesoro oculto. 5. Animais escapados. II. A accesión. 1. Accesión de inmoble a inmoble. 2. Accesión de moble a inmoble. 3. Accesión invertida. 4. Accesión de moble a moble. III. La usucapión. 1. Ideas xerais. 2. Clases de usucapión: ordinaria e extraordinaria. 3. Suxeito e obxeto. 4. Requisitos da posesión. 5. Requisitos especiais da usucapión ordinaria. 6. Os plazos posesorios. 7. Renuncia da usucapión.

Tema VIII. O usufructo.	1. Concepto. 2. Constitución. 3. Elementos obxetivos e subxetivos. 4. Contido do usufructo. 4.1. Obligacións e dereitos do usufructuario. 4.2. Obligacións e dereitos do nudo propietario. 5. Extinción do usufructo. 6. Os dereitos de uso e habitación.
Tema IX. Outros dereitos reais de goce.	I. As servidumbres. 1. As servidumbres: prediales e personais. Concepto. 2. Clasificación das servidumbres. 3. As servidumbres legais. 4. As servidumbres voluntarias. 5. Contido. 6. Constitución. 7. Servidumbres personais. III. O dereito de superficie. 1. Concepto e caracteres. 2. Regulación e clases. 3. Os denominados dereitos reais de vó e subsuelo.
Tema X. Os dereitos reais de garantía: a prenda.	1. As garantías reales. 1.1. Concepto. 1.2. Caracteres. 1.3. Facultades de venta do ben gravado e de cobro preferente. 2. A prenda. 2.1. Concepto e caracteres. 2.2. Contido . 2.3. Extinción prenda.
Tema XI: A hipoteca.	1. Concepto e características. 2. Constitución da hipoteca. 3. A obligación garantizada da hipoteca. 4. Bens susceptibles de hipoteca. 5. Dereitos reais no hipotecables. 6. Clases hipotecas. 6.1. Hipotecas voluntarias e legais. 6.2. Hipotecas expresas e tácitas. 6.3. Hipotecas de tráfico e seguridad.
Tema XII: Dereitos reais de adquisición.	1. Ideas xerais. 2. O tanteo e retracto. 3. O retracto legal. 4. O retracto convencional. 5. O dereito de opción.
Tema XIII. O Rexistro da Propiedade Inmobiliaria.	1. O Rexistro da Propiedade. 2. Sistema de folio real e libros rexistrais. 3. A finca rexistral. 3.1. Concepto. 3.2. A inmatriculación da finca. 3.3. Modificacións da finca rexistral. 4. Actos e dereitos inscribibles. 5. Procedemento rexistral. 6. Os asentos rexistrais. 7. O Rexistro e a realidade xurídica extrarregistral. 8. Efectos da inscripción frente ao titular inscrito. 9. Efectos frente ao terceiro. 10. A publicidade formal do Rexistro.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	15	15	30
Sesión maxistral	35	22.5	57.5
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	3.5	59	62.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou caso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Entrevistas que o alumno manten co profesorado da materia para o asesoramento/desarroio de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	30
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa.	70

Outros comentarios sobre a Avaliación

1ª oportunidade (maio 2014)

Enténdese como regla xeral que os alumnos optan polo sistema de evaluación continua cos porcetanxes xa indicados. O alumno deberá obter para poder compensar unha parte coa outra , un 3 sobre 10 nos casos e un 4 sobre 10 na proba. O alumno que desexe abandoar a evaluación continua, deberá comunicalo ó profesor ata os 60 días seguintes ó comenzo das clases da materia.

O alumno que non se acolla á evaluación continua por deixala o por no poder asistir, poderá facer unha proba final na que se le formularán, en relación cos contenidos da materia, iguais as preguntas de resposta longa incrementadas nunha respecto de aqueles que optasen pola evaluación continua e, ademáis, un caso práctico. A calificación final deste exame será do 100% cos porcentaxes xa indicados, é dicir, 70% o examen teórico e 30% o práctico. Deberá obter para poder compensar unha parte coa otra, un 3 sobre 10 no caso práctico e un 4 sobre 10 na proba de contido.

O exame terá lugar ás 10 h. do 20 de maio de 2014, na Aula Magna Facultade.

2ª oportunidade (xullo 2014)

O sistema de avaliación na segunda convocatoria (xullo), será igual que na primeira, tanto para quenes sigan a avaliación continua como para aqueles que no.

No mesmo curso, guardaránse as notas de avaliación continua dunha convocatoria para outra (maio e xullo).

O exame terá lugar ás 10 h. do 3 de xullo de 2014,na Aula Magna Facultade.

Fin de carreira (outubro 2013)

O exame consitirá nunha proba final na que se le formularán, en relación cos contenidos da materia, preguntas de resposta longa e un caso prácticoo. A calificación final deste exame será do 100% cos porcentaxes xa indicados, é dicir, 70% o examen teórico e 30% o práctico. Deberá obter para poder compensar unha parte coa otra, un 3 sobre 10 no caso práctico e un 4 sobre 10 na proba de contido.

O exame terá lugar ás 10 h. do 21 de outubro de 2013, no lugar que fixe a Xunta da Facultade.

Bibliografía. Fontes de información

O`CALLAGHAN, X., **Compendio de Derecho civil, tomo III**, última edición,

ALBALADEJO, M., **Derecho civil, tomo III**, última edición,

BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, **Manula de Derecho Civil. Derechos Reales**, última edición,

LASARTE, C., **Compendio de Derechos Reales**, última edición,

O alumno deberá dispor dunha edición actualizada do Código civil.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito civil III. Familia e sucesións/O03G080V01502

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito civil I. Obrigas e contratos/O03G080V01302

Outros comentarios

El alumno deberá disponer y llevar a clase una edición del Código Civil actualizado tanto para las clases teóricas como para las prácticas.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito financeiro e tributario I				
Materia	Dereito financeiro e tributario I			
Código	O03G080V01402			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Dereito público especial			
Coordinador/a	Fernández López, Roberto Ignacio			
Profesorado	Fernández López, Roberto Ignacio Siota Álvarez, Mónica			
Correo-e	rfernandez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O "Dereito Financeiro e Tributario I" é unha materia que ten por finalidade o estudo da ordenación xurídica dos ingresos e gastos públicos, así como das relacións xurídicas que xorden entre a Administración e os particulares. A materia obxecto de estudo se estrutura en tres grandes apartados. Dun lado, o primeiro apartado serve de introdución ao estudo do Dereito Financeiro, destacando a análise das fontes desta rama xurídica e do poder financeiro nos tres niveles de Facenda (Estado, Comunidades Autónomas e Corporacións Locais). Un segundo apartado dedica especial atención ao dereito orzamentario, é dicir, ao estudo xurídico do ciclo do gasto público. Para rematar, o terceiro apartado correspóndese coa denominada "Parte xeral" do Dereito Tributario, a cal á súa vez enfróntase por separado ao estudo do tributo e a obriga tributaria, á interpretación e aplicación dos tributos, ao dereito sancionador tributario e, finalmente, á revisión dos actos administrativos tributarios, materias todas elas cuxo coñecemento será imprescindible antes de abordar a "Parte especial" do Dereito Tributario, que se imparte en 3º Curso e que completa a formación do alumno en Dereito Financeiro.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A4	Coñecer os principios e valores constitucionais
A6	Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual
A7	Coñecer as estruturas sociopolíticas do ámbito nacional e internacional
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
A15	Ser quen de manexar a oratoria xurídica
A17	Ser quen de elaborar normas
A18	Ser quen de negociar e mediar
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo
B8	Traballar de forma autónoma con iniciativa

Competencias de materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer as principais institucións do Dereito Financeiro e Tributario	A1
Coñecer os principios e valores constitucionais que informan o Dereito Financeiro e Tributario para a súa utilización como ferramenta de interpretación xurídica	A4
Coñecer as distintas manifestacións do Dereito Financeiro e Tributario na súa manifestación histórica e na súa realidade actual.	A6
Coñecer as estruturas socio-políticas do ámbito nacional e internacional desde a perspectiva do Dereito Financeiro e Tributario.	A7
Ser capaz de argumentar xurídicamente en materias propias do Dereito Financeiro e Tributario	A8
Ser capaz de identificar problemas xurídicos do Dereito Financeiro e Tributario e abordar a súa solución de modo interdisciplinar.	A11
Ser capaz de manexar fontes xurídicas do Dereito Financeiro e Tributario.	A12
Ser capaz de interpretar e aplicar o ordenamento financeiro	A13
Ser capaz de comprender e de redactar documentos xurídicos relativos á materia financeira e tributaria	A14

Ser capaz de manexar a oratoria xurídica	A15	
Ser capaz de elaborar normas financeiras	A17	
Ser capaz de negociar e mediar	A18	
Capacidade de síntese e análise		B1
Capacidade de aprender		B2
Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo		B7
Traballar de forma autónoma con iniciativa		B8

Contidos	
Tema	
PRIMEIRA PARTE: INTRODUCIÓN AO ESTUDO DO DEREITO FINANCEIRO.	1.- O Dereito Financeiro. Concepto. 2.- As fontes do ordenamento financeiro. 3.- Os principios constitucionais de xustiza no ordenamento financeiro. 4.- O poder financeiro en España. 5.- A aplicación e interpretación das normas financeiras. 6.- O obxecto da actividade financeira. Aspectos xurídicos. 7.- A Débeda Pública.
SEGUNDA PARTE: DEREITO ORZAMENTARIO.	8.- O Dereito Orzamentario. Concepto. Os principios orzamentarios. 9.- Contido e efectos xurídicos do orzamento. 10.- Fases do ciclo orzamentario. 11.- Os orzamentos das Comunidades Autónomas, Entidades Locais, Entes Institucionais e Seguridade Social. 12.- O orzamento da Facenda Comunitaria. 13.- O control do Orzamento.
TERCEIRA PARTE: DEREITO TRIBUTARIO.	14.- Os principios constitucionais en materia tributaria. 15.- A obrigación tributaria. O tributo. 16.- Clases de tributos. 17.- O feito impoñible. 18.- As obrigas subsidiarias e accesorias. 19.- Suxeitos da obriga tributaria. 20.- A capacidade no ámbito tributario. 21.- A cuantificación da obriga tributaria. 22.- Réximes de determinación de bases impoñibles. Cota e débeda tributaria. 23.- Extinción da obriga tributaria. 24.- A aplicación dos tributos. Asistencia e información aos contribuintes. 25.- A proba. A obriga de proporcionar información. 26.- O procedemento de xestión. 27.- A Inspección dos tributos. 28.- A recadación. O período executivo. 29.- Infraccions e sancións tributarias. O procedemento sancionador. 30.- A revisión de actos administrativos tributarios.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	40	82	122
Seminarios	36.8	62	98.8
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1	0	1
Probas de resposta curta	2	0	2
Outras	1.2	0	1.2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo.
Seminarios	Distintas actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. E nas que o alumno -xa sexa de xeito individual ou en grupo- fai unha exposición oral e/ou presentación escrita sobre un tema proposto, resolve casos prácticos aplicando e interpretando o Dereito Financeiro e Tributario, elabora informes xurídicos, etc.

Atención personalizada	
Metodoloxías	**Descrición**

Sesión maxistral	Atenderanse e resolveranse dúbidas do alumno respecto dos contidos, actividades e/ou exercicios que se propuxeron para adquirir as competencias perseguidas.
Seminarios	Atenderanse e resolveranse dúbidas do alumno respecto dos contidos, actividades e/ou exercicios que se propuxeron para adquirir as competencias perseguidas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Proba final que consta de dous partes: unha práctica escrita (na que o alumno terá que demostrar a adquisición das competencias esenciais da materia) e unha teórica oral (na que se formularán distintas preguntas sobre o temario da materia). Para os alumnos que se sometan ao sistema de avaliación continua, esta proba representará o 70% da súa nota final. Para os alumnos que NON se sometan a avaliación continua, ou que queden excluídos de devandito sistema, a súa cualificación estará integrada polo 70% da cualificación obtida no exame teórico oral e o 30% da cualificación obtida no exame práctico escrito, sendo este último diferente ao que realicen os alumnos de avaliación continua.	70
Probas de resposta curta	Nos Seminarios realizaranse probas de resposta curta e tipo test exclusivamente aos alumnos que se sometan ao sistema de avaliación continua. A nota media dos distintos exames constituirá o 20% da nota final de devanditos alumnos.	20
Outras	Nos "Seminarios" das clases presenciais tamén se propoñerá ao alumnado a realización de distintas actividades: casos prácticos, exposición oral dun tema, presentación escrita dun traballo, etc. Estas actividades só serán evaluadas para os alumnos que se sometan a avaliación continua. Ademais, valorarase especialmente a participación activa do alumno, tanto nas clases maxistrais como nos devanditos "Seminarios". Ditas actividades supoñerán o 10% da cualificación final.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

O temario que figura no apartado de contidos constitúe unha versión resumida das leccións que serán obxecto de exame. Oportunamente, a comezo do curso académico, proporcionaráselle ao alumno un temario máis detallado cos epígrafes que conforman cada lección.

Primeira oportunidade de exame:

1.- Ao comezo do curso, o/o alumno/a deberá manifestar a súa intención de acollerse ao sistema de avaliación continua. A tal fin, os profesores da materia proporcionaranlle un documento que o/o alumno/a deberá cubrir e asinar nun determinado prazo.

2.- O/o alumno/a que se acolla ao sistema de avaliación continua, entregando o documento sinalado no punto anterior, será avaliado conforme aos criterios que se indicaron máis arriba: proba final (70%), probas de resposta curta ou tipo test (20%) e outras (10%). Na proba final, o exame de teoría e oral suporá o 80% da cualificación e o práctico, por escrito, suporá un 20%. En todo caso, o/o alumno/a deberá alcanzar unha cualificación mínima de 4 sobre 10 na proba final para que se lle teñan en conta as cualificacións obtidas mediante o sistema de avaliación continua. A proba final terá lugar o 23 de maio de 2014: ás 10:00 *h. o exame práctico escrito (Aula Magna) e ás 12:00 *h. o exame teórico oral (Seminario 3.2).

3.- Os alumnos que NON se sometan a avaliación continua ou que queden excluídos do devandito sistema: a súa cualificación estará integrada polo 70% da cualificación obtida no exame teórico oral e o 30% da cualificación obtida no exame práctico escrito, sendo este último diferente ao que realicen os alumnos de avaliación continua.

Segunda oportunidade de exame:

1.- No exame de xuño só se realizará unha proba final, que constará de dous partes: unha práctica escrita (na que se resolverán un ou varios casos prácticos) e unha teórica oral (na que se formularán distintas preguntas sobre o temario da materia). O exame terá lugar o día 23 de xuño de 2014: ás 10:00 *h. o exame práctico escrito (Aula Magna) e ás 12:00 *h. o exame teórico oral (Seminario 3.2).

2.- Os alumnos que se someteron ao sistema de avaliación continua conservarán a nota que obtivesen no curso.

3.- Para os alumnos que NON se sometan a avaliación continua, ou que queden excluídos do devandito sistema, a súa cualificación estará integrada polo 70% da cualificación obtida no exame teórico oral e o 30% da cualificación obtida no exame práctico escrito, sendo este último diferente ao que realicen os alumnos de avaliación continua.

4.- Aos alumnos que se someteron ao sistema de avaliación continua e non superasen a proba final nin na primeira oportunidade de exame nin na segunda conservaráselles a nota obtida a través de devandito sistema durante o curso académico seguinte, sempre que o alumno manifeste o seu acordo.

Advertencia específica para os/*as alumnos/*as que concorran á convocatoria de Fin de Carreira:

No exame de fin de carreira non se terá en conta a nota de avaliación continua que o alumnado, no seu caso, obtivese no curso académico anterior. A súa nota final estará integrada polo 70% da cualificación obtida no exame teórico e o 30% da cualificación obtida no exame práctico.

O exame de fin de carreira terá lugar o 17 de outubro de 2013: proba práctica ás 10:00 *h. e proba teórica ás 12:00 *h.

Advertencia específica para os/os alumnos/*as que soliciten ser examinados por Tribunal (só para alumnado que se ache en 4ª matrícula e seguintes):

O exame constará de dous partes (práctica e teórica) e será exclusivamente escrito.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica.-

Bibliografía complementaria.-

- MARTÍN QUERALT, LOZANO SERRANO, TEJERIZO LÓPEZ, CASADO OLLERO: *Curso de Derecho financiero y tributario*, Tecnos, Madrid, última edición.

Edicións, Santiago de Compostela, 2001.

- CALVO ORTEGA, R.: *Curso de Derecho Financiero. I Derecho tributario. Parte General,* Civitas, Madrid, última edición.

- ESEVERRI, E., LÓPEZ MARTÍNEZ, J.: *Temas prácticos de Derecho financiero. Parte general*, 6ª edición, ed. Comares, Granada,

- PITA GRANDAL, A. M.: *La prueba en el procedimiento de gestión tributaria*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 1998.

1998.

- ANEIROS PEREIRA, J.: *Las sanciones tributarias*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2005.

- SIOTA ÁLVAREZ, M.: *Analogía e interpretación en el Derecho tributario,* Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2010.

Lexislación.-

cualquera das editoriais xurídicas coñecidas (Thomson-Aranzadi, Tecnos, La Ley, Civitas, Lex Nova, Comares,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito financeiro e tributario II/O03G080V01602

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Dereito mercantil I/O03G080V01403

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito administrativo I/O03G080V01301
Dereito civil I. Obrigas e contratos/O03G080V01302
Dereito penal I/O03G080V01304

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito mercantil I				
Materia	Dereito mercantil I			
Código	O03G080V01403			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Dereito privado			
Coordinador/a	Paula Pombar, Mercedes de			
Profesorado	Paula Pombar, Mercedes de			
Correo-e	mfdepaula@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	DEREITO MERCANTIL I una asignatura que se imparte en el segundo periodo del segundo curso de Grado en Derecho. En ella se examina, bajo una perspectiva jurídica, la figura del empresario en el mercado: quien puede ser empresario, su estatuto jurídico, derechos y obligaciones, la representación mercantil y el régimen de sus colaboradores, la propiedad intelectual, las formas jurídicas de organizar la empresa, y las situaciones de crisis que puede atravesar.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A2	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais
A7	Coñecer as estruturas sociopolíticas do ámbito nacional e internacional
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
A15	Ser quen de manexar a oratoria xurídica
A18	Ser quen de negociar e mediar

Competencias de materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer as principais institucións xurídicas	A1
Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais	A2
Coñecer as estruturas sociopolíticas do ámbito nacional e internacional	A7
Ser quen de argumentar xuridicamente	A8
Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar	A11
Ser quen de manexar fontes xurídicas	A12
Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico	A13
Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos	A14
Ser quen de manexar a oratoria xurídica	A15
Ser quen de negociar e mediar	A18

Contidos	
Tema	
1. EL DEREITO MERCANTIL	1.1. Historia e características principalis do Dereito MercantiL 1.2. Fontes do Dereito Mercantil
2. EMPRESA. EMPRESARIO. CONSUMIDORES E USUARIOS	2.1. Empresa e empresario 2.2. Empresario individual 2.3. A representación mercantil 2.4. O Rexistro mercantil 2.5. Contabilidade dos empresarios 2.6. Consumidores e usuarios
3. PUBLICIDADE E PROTECCIÓN DA ACTIVIDADE EMPRESARIAL	3.1. A publicidad comercial 3.2. A defensa da competencia. 3.3. A competencia desleal
4. PROPIEDADE INDUSTRIAL E INTELECTUAL	4.1. Formas de protección da propiedade industrial 4.2. Signos distintivos 4.3. A propiedade intelectual

5. O DEREITO DE SOCIEDADES	5.1. Organización Xurídica da empresa: O empresario social 5.2. Sociedades personalistas 5.3. Sociedades de capital
6. DEREITO CONCURSAL	6.1. Incumprimiento das obrigas e insolvencia do empresario 6.2. O concurso de acreedores.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	39	39	78
Traballos tutelados	35	60	95
Prácticas en aulas de informática	10	10	20
Estudo de casos/análises de situacións	10	20	30
Probas de resposta curta	1	1	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos tutelados	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Prácticas en aulas de informática	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas, e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo, desenvolvidas en aulas de informática.
Estudo de casos/análises de situacións	Análises dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Orientaráse o alumno na búsqueda de documentación mercantil nas bases de datos xurídicas. Plantearán problemas e/ou exercicios relacionados co a materia, que o alumno debe analizar y resolver. Atenderánse e resolveránse as dubidas do alumno respecto dos contidos e/ou actividades ou exercicios que se propoñan para adquirilas competencias perseguidas. Asímesmo, orientaráse o estudiante acerca da forma e fondo da realización das actividades propostas, coa finalidade de que as empleen na sua vida profesional e/ou persoal.
Traballos tutelados	Orientaráse o alumno na búsqueda de documentación mercantil nas bases de datos xurídicas. Plantearán problemas e/ou exercicios relacionados co a materia, que o alumno debe analizar y resolver. Atenderánse e resolveránse as dubidas do alumno respecto dos contidos e/ou actividades ou exercicios que se propoñan para adquirilas competencias perseguidas. Asímesmo, orientaráse o estudiante acerca da forma e fondo da realización das actividades propostas, coa finalidade de que as empleen na sua vida profesional e/ou persoal.
Prácticas en aulas de informática	Orientaráse o alumno na búsqueda de documentación mercantil nas bases de datos xurídicas. Plantearán problemas e/ou exercicios relacionados co a materia, que o alumno debe analizar y resolver. Atenderánse e resolveránse as dubidas do alumno respecto dos contidos e/ou actividades ou exercicios que se propoñan para adquirilas competencias perseguidas. Asímesmo, orientaráse o estudiante acerca da forma e fondo da realización das actividades propostas, coa finalidade de que as empleen na sua vida profesional e/ou persoal.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Evaluaráse a atitude e a participación do alumno na dinámica da clase, as cuestions e/ou preguntas que formule, asi como a exposición oral de temas sobor da materia.	30
Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración de un documento sobor da temática da materia, na preparación de exposicions, memorias, investigacions, resumo de lecturas e películas, conferencias, etc. Pode levarse a cabo, según os casos, de forma individual ou en grupo, oral ou escrita.	30
Probas de resposta curta	Probas para a avaliación das competencias adquiridas, que incluen preguntas directas sobor dun aspecto concreto da materia estudada.	40

Outros comentarios sobre a Avaliación

O inicio do curso, os alumnos deberán manifestala sua intención -ou non- de acollerse o sistema de avaliación continua.

Primeira oportunidade de exame (convocatoria de maio: 27 de maio de 2014, as 10 horas, na Aula Magna e aula 1.4)

A. **O alumno que se acolla o sistema de avaliación continua**, será avaliado consonte os criterios que se indicaron máis arriba. Estes alumnos nunca será avaliados mediante un exame final que represente o 100% da calificación final.

B. **O alumno que non se acolla o sistema de avaliación continua**, deberá somerterse a unha proba final obxectiva (exame final) que representará o 100% da súa calificación.

Segunda convocatoria de exame (convocatoria de xullo: 8 de xullo de 2014, as 16 horas, na Aula Magna):

No exame da convocatoria de xullo so se realizará unha proba final obxectiva e a sua valoración dependerá de se o alumno se acolleu ó sistema de avaliación continua (40%) ou non (100%).

Así os alumnos que se someteron ó sistema de avaliación continua, conservaráselle a nota de dito sistema. Esto é, se o alumno non aprobase a materia na convocatoria de maio (primeira oportunidade de exame), non perdería a calificación obtida ó longo do proceso de avaliación continua, xa que se conservaría dita nota.

Bibliografía. Fontes de información

Francisco Vicent Chulià, **Introducción al Derecho Mercantil**, Tirant Lo Blanch,
Fernando Sánchez Calero, **Instituciones de Derecho Mercantil**, Aranzadi,
Alberto Bercovitz Rodríguez-Cano, **Apuntes de Derecho Mercantil**, Aranzadi,
Manuel Botana Agra y otros, **Lecciones de Derecho Mercantil I**,
Guillermo Jiménez Sanchez (Coord.), **Lecciones de Derecho Mercantil**,
Aranzadi West Law,
tirantonline,

En xeral, recoméndase a consulta de calquera dos manuais de Dereito Mercantil que se atopan no mercado, en todo caso, na súa edición máis recente

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito mercantil II/O03G080V01503
Dereito de defensa da competencia/O03G080V01902
Dereito mercantil europeo/O03G080V01903

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Dereito civil II. Dereitos reais/O03G080V01401

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito: Dereito romano/O03G080V01102
Dereito: Introdución ao dereito civil e dereito da persoa/O03G080V01204
Dereito civil I. Obrigas e contratos/O03G080V01302

Outros comentarios

. SERÁ IMPRESCINDIBLE PARA PARTICIPAR NA EVALUACIÓN CONTÍNUA, A ENTREGA DA FICHA PERSOAL DO ALUMNO, DENTRO DAS DOUS PRIMEIRAS SEMANAS DE CLASE.

. O ALUMNO DEBERÁ NECESARIAMENTE ACUDIR AS CLASES PROVISTO DO MANUAL DE TEXTOS LEGAIS - CÓDIGO DE COMERCIO Y LEYES COMPLEMENTARIAS-, ASÍ COMO O SEU MANEXO CONSTANTE PARA A PREPARACIÓN DA MATERIA.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Dereito penal II				
Materia	Dereito penal II			
Código	O03G080V01404			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Dereito público			
Coordinador/a	García Sobrado, José Manuel			
Profesorado	García Sobrado, José Manuel			
Correo-e	jsobrado@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer as principais institucións xurídicas
A8	Ser quen de argumentar xuridicamente
A9	Ser quen de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica
A11	Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
A12	Ser quen de manexar fontes xurídicas
A13	Ser quen de interpretar e analizar criticamente o ordenamento xurídico
A14	Ser quen de comprender e de redactar documentos xurídicos
B1	Capacidade de síntese e análise
B2	Capacidade de aprender
B3	Capacidade de xestión da información
B4	Capacidade de adaptarse a novas situacións
B5	Capacidade para organizar e planificar
B6	Resolver problemas de forma eficaz
B7	Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo
B8	Traballar de forma autónoma con iniciativa
B9	Traballar de forma cooperativa
B10	Preocupación pola calidade
B11	Comportarse de forma ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional
B12	Comunicarse de xeito efectivo nun entorno de traballo (habilidades nas relacións interpersoais)
B13	Traballar desde unha perspectiva comparada, manexando información comparada

Competencias de materia	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Capacidade de síntese e análise.	B1
Coñecer as principais institucións xurídicas xurdidas do Dereito romano, na súa maior parte.	B2
Capacidade de síntese e análise	B3
Capacidade de aprendizaxe.	B4
Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións en Dereito privado, neste caso Dereito privado romano.	B5
Capacidade de aprender	B6
Capacidade de xestión da información.	B7
Comprender o carácter unitario do ordenamento xurídico, xa que o dereito integrador é o Dereito romano, orixe do ius.	B8
Capacidade de xestión da información	B9
Capacidade para adaptarse a novas situacións.	B10
Apreciar a diversidade e a multiculturalidade, xa desde o principio do Dereito, posto que xa Roma distinguía entre os cidadáns, latinos ou peregrinos, como distintos suxeitos xurídicos.	B11
Capacidade de adaptarse a novas situacións	B12
Capacidade para organizar e planificar.	B13
Resolver problemas de forma eficaz.	A9
Ser quen de argumentar xuridicamente.	A11
Resolver problemas de forma eficaz	A8
Capacidade para organizar e planificar	A1
Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo.	A12

Ser quen de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar, a través dos casos que contén o Digesto.	A13
Aplicar pensamento crítico, lóxico e creativo	A14

Contidos	
Tema	
Lección 1. Delitos contra a vida humana independente.	I. Homicidio e as súas formas. 1. Homicidio. 2. Asasinato. 3. Inducción e auxilio ao suicidio. Homicidio-suicidio. A eutanasia.
Lección 2. Delitos contra a vida humana dependente ou en formación.	I. Aborto. II. Lesións ao feto. III. Delitos relativos á manipulación xenética.
Lección 3. Delitos conta a saúde e a integridade persoal.	I. Lesións.
Lección 4. Delitos contra a liberdade.	I. Detencións ilegais e secuestros. II. Amenazas. III. Coaccións.
Lección 5. Delitos contra a integridade moral e trata de seres humanos.	I. Das torturas e outros delitos contra a integridade moral. II. Da trata de seres humanos.
Lección 6. Delitos contra a liberdade e indemnidade sexual.	I. Agresións sexuais. II. Abusos sexuais. III. Abusos e agresións sexuais a menores de trece anos. IV. Acoso sexual. V. Delitos de exhibicionismo e provocación sexual. VI. Delitos relativos á prostitución e a corrupción de menores. VII. Disposicións comúns.
Lección 7. Omisión do deber de socorro.	I. Omisión do deber de socorro.
Lección 8. Delitos contra a intimidade, o dereito á propia imaxe e a inviolabilidade do domicilio.	I. Descubrimento e revelación de segredos. II. Allanamiento de morada, domicilio de persoas xurídicas e establecementos abertos ao público.
Lección 9. Delitos contra o honor.	I. Calumnia. II. Inxuria. III. Disposicións xerais.
Lección 10. Delitos contra as relacións familiares.	I. Matrimonios ilegais. II. Suposición de parto e alteración da paternidade, estado ou condición do menor. III. Delitos contra os dereitos e deberes familiares. 1. Quebrantamento dos debres de custodia e inducción de menores ao abandono de domicilio. 2. Sustracción de menores. 3. Abandono de familia, menores ou incapaces.
Lección 11. Delitos contra o patrimonio e a orde socioeconómica.	I. Furtos. II. Roubos. III. Extorsión. IV. Roubo e furto de uso de vehículos. V. Usurpación. VI. Disposicións comúns.
Lección 12. Delitos contra o patrimonio e a orde socioeconómica (continuación)	I. Defraudacións. 1. Estafas. 2. Apropiación indebida. II. Danos. III. Receptación e branqueo de capitais.
Lección 13. Delitos contra os dereitos dos cidadáns extranxeiros.	I. Delitos contra os dereitos dos cidadáns extranxeiros.
Lección 14. Delitos relativos á ordenación do territorio e o urbanismo, á protección do patrimonio histórico e ao medio ambiente.	I. Delitos sobre a ordenación do territorio e o urbanismo. II. Delitos sobre o patrimonio histórico. III. Delitos contra os recursos naturais e o medio ambiente. IV. Delitos relativos á protección da flora, fauna e animais domésticos. V. Disposicións comúns.
Lección 15. Delitos contra a seguridade colectiva.	I. Delitos contra a saúde pública. II. Delitos contra a seguridade vial.
Lección 16. Falsedades.	I. Falsificación de moeda e efectos timbrados. II. Falsedades documentais. 1. Falsificación de documentos públicos, oficiais e mercantís e dos despachos transmitidos polos servicios de telecomunicación. 2. Falsificación de documentos privados. 3. Falsificación de certificados. 4. Falsificación de tarxetas de crédito e débito e cheques de viaxe. III. Disposición xeral. IV. Usurpación do estado civil. V. Usurpación de funcións públicas e intrusismo.
Lección 17. Delitos contra a Administración Pública.	I. Prevaricación dos funcionarios públicos e outros comportamentos inxustos. II. Cohecho. III. Tráfico de influencias. IV. Malversación. V. Outros delitos contra a Administración Pública.
Lección 18. Delitos contra a Administración de Xusticia.	I. Prevaricación. II. Omisión dos deberes de impedir delitos ou de promover a súa persecución. III. Encubrimento. IV. Realziación arbitraria do propio dereito. V. Acusación e denuncia falsas e simulación de delitos. VI. Falso testimonio. VII. Obstrucción á xusticia e deslealtade profesional. VIII. Quebrantamento de condena. IX. Delitos contra a Administración de Xusticia da Corte Penal Internacional.
Lección 19. Delitos contra a orde pública	I. Atentados contra a autoridade, os seus axentes e os funcionarios públicos, resistencia e desobediencia. II. Desordes públicas. III. Tenencia, tráfico e depósito de armas, municións ou explosivos. IV. Organizacións e grupos criminais. V. Organizacións e grupos terroristas e delitos de terrorismo. 1. Organizacións e grupos terroristas. 2. Delitos de terrorismo.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	26	52	78
Resolución de problemas e/ou exercicios	24	30	54
Titoría en grupo	2.5	10	12.5

Probas de tipo test	2	0	2
Outras	3.5	0	3.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se fomrulan casos prácticos e/ou problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas. Adoita empregarse como comlemento da lección maxistral.
Titoría en grupo	Indicacións do profesorado ao grupo para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Atenderase no horario de titorías publicado na web do centro
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atenderase no horario de titorías publicado na web do centro

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	Haberá dúas probas de tipo test, cualificadas cada unha delas de 0 a 10 puntos. A nota media de ambas probas constituirá o 50% da cualificación final (o outro 50% corresponde ao exame final) Cada unha delas farase na data establecida polo profesor da materia. Consistirán en preguntas sobre a parte correspondente do temario, indicada polo coordinador de materia.	50
Outras	EXAME FINAL: Será unha proba tipo test na que se incluirá a totalidade do temario que terá lugar o día 30 de maio, ás 17:00 h., na Aula Magna da Fac. de Dereito (data e lugar aprobados na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013).	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. Primeira oportunidade (xaneiro 2014).

a) Ao comezo do curso, a/o alumna/o deberá manifestar a súa vontade de acollerse ao sistema de avaliación continua. A tal fin, o coordinador da materia proporcionaralle un documento que a/o alumna/o deberá cubrir e asinar.

b) A/O alumna/o que se acolla ao sistema de avaliación continua, entregando o documento sinalado, será avaliada/o consonte aos criterios previamente establecidos (50% probas tipo test e 50% exame final) e non terá dereito a ser avaliada/o nesta oportunidade conforme a un exame final que represente o 100% da cualificación na materia.

c) A/O alumna/o que non cubra e entregue o devandito documento non terá dereito a ser avaliada/o conforme ao sistema de avaliación continua, podendo realizar nesta oportunidade un exame final que constitúe o 100% da cualificación na materia. O exame final realizarase o día 30 de Maio de 2014, ás 17:00 h., na Aula Magna da Fac. de Dereito (data e lugar aprobados na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013) a e consistirá nunha proba tipo test única que abranguerá todo o temario da materia.

2. Segunda oportunidade (xullo 2014).

Consistirá para todas/os as/os alumnas/as nun exame final coa forma dunha proba tipo test que abranguerá todo o temario da materia e suporá o 100% da cualificación, que terá lugar o día 10 de xullo de 2014, ás 10:00 h., na Aula Magna da Fac. de Dereito (data e lugar aprobados na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013).

3. Convocatoria de "fin de carreira" (outubro 2013).

Para aquelas/es alumnas/os que se matriculen na convocatoria de "fin de carreira", o exame consistirá nunha proba tipo test que abranguerá todo o temario da materia e suporá o 100% da cualificación, que terá lugar o día 22 de outubro de 2013, ás 10:00 h., no lugar que fixe a Xunta de Facultade (data aprobada na Comisión Permanente da Fac. de Dereito do 14 de xuño de 2013).

Bibliografía. Fontes de información
MUNOZ CONDE, Francisco, **Derecho Penal. Parte Especial.**, 18.ª,
VIVES ANTÓN, T./ORTS BERENGUER, E./CARBONELL MATEU, J. C./GONZÁLEZ CUSSAC, J. L., **Derecho Penal. Parte Especial.**, 3.ª,
QUERALT JIMÉNEZ, Joan, **Derecho penal español. Parte especial**, 6.ª,
QUINTERO OLIVARES, Gonzalo (Dir.)/MORALES PRATS, Fermín (Coord.), **Comentarios a la parte especial del Derecho Penal**, 9.ª,
SILVA SÁNCHEZ, Jesús M.ª/RAGUÉS Y VALLÉS, Ramón/CASTIÑEIRA PALOU, M.ª Teresa, **Lecciones de Derecho penal. Parte especial**, 3.ª,
ORTS BERENGUER, Enrique (Ed.), **Derecho Penal. Parte Especial**, 2.ª,
ARROYO ZAPATERO, Luis, **Comentarios al Código Penal**,
GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis/,ATALLÍN EVANGELIO, Ángela/ORTS BERENGUER, Enrique/ROIG TORRES, Margarita, **Esquemas de Derecho penal. Parte especial. Tomo VII**, 2.ª,
MARTÍNEZ BUJÁN PÉREZ, Carlos, **Derecho penal económico y de la empresa: parte especial**, 3.ª,
COBO DEL ROSAL, Manuel (Coord.), **Derecho penal español: Parte especial**, 2.ª,

Recomendacións
Materias que continúan o temario
Dereito penal e procesual de menores/O03G080V01908
Dereito penitenciario e penoloxía/O03G080V01907

Materias que se recomenda ter cursado previamente
Dereito penal I/O03G080V01304